

ህ ብ ረ ሠ ዋ ሥ ው
COMBINED GRAMMAR

አማርኛና እንግሊዝኛ ።
Amharic and English

ከደማ ዘንግአገዢ ሻለቃ ።
By Demma Zenghisgher
(ዘብሐረ ጉራጌ)

አዲስ አበባ ፡ ህጻር ፡ ፳፭ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ዓ. ም.

Addis Ababa 1961 E. C.

ህ ብ ረ ሠ ዋ ሥ ው
COMBINED GRAMMAR

አማርኛና እንግሊዝኛ ።
Amharic and English

ከደማ ዘንግእግዜር ሻለቃ ።
By Demma Zenghisgher
(ዛብሔረ ጉራጌ)

በግራማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዘኢትዮጵያ ፡
በሠላማ ፡ ሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ መንግሥት ፡ በ፲፱፻፶፱ ፡ ዓመት ፡ ምስረት ፡ ታተመ ።

*The first edition of this book was published during the reign of His
Imperial Majesty Haile Selassie I, Emperor of Ethiopia.*

አዲስ ፡ አበባ ፡ ሀዳር ፡ ጳጉሜ ፡ ፲፱፻፶፬ ዓ. ም.

Addis Ababa 1961 E. C.

ትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት

መብት የደራሲው ነው ።

All right reserved

ማ ሙ ጫ :: TABLE OF CONTENTS

መቅድም	5
መግቢያ ፣ ቋንቋ ፣ ፍልሰተ ቋንቋ ፣ የፊደል ፍጥረትና መሻሻል	7—12
አሥራ ወባት ነገደ ኢትዮጵያ ቋንቋ	11
የቋንቋ ጉጂነትና ጥቅም	12
የነገደ ኢትዮጵያ ፊደል An Ethiopin Characters	13—16
ሥርአተ ነጥብ An amharic Punctuation	15
ሥርአተ ቅፅ	16
ድርሠተ ተፈጥሮ ፣ ንባብ ፣ ግጥመ ፣ ታሪክ ፣ ገላጭ ፣ ራእይ ፣ ድርሠት	17—25
አተታዊ (አተታ) ፣ ሁኔታዊ ፣ ምዙነ ድርሠት	21—25
ውለታ አይረዛም	25—27
የንግግር ክፍል Part of Speech	28
ሥም Noun	28—34
ተራ ሥም Common Noun	31
ምድብ ሥም Proper Noun	32
ህብረ ሥም Collective Noun	32
ጥቅመ ሥም Material Noun	33
ግብረ ሥም Abstractive Noun	33
ልምምድ Exercise	34
ጾታ Gender	35—38
ወንድ Masculin	36
ሜቲ Feminien	36
ተራ ጾታ Common gender	37
ግኡዝ Neuter	38
ልምምድ ጾታ Exercises	38
ቁጥር Number	38—39
ጥያ Case	39—46
አግባባዊ (ሥነተቃል)	40
ሥመሞያ Nominative case	44
ግዜተሞያ Objective case	44
ጥቅመሞያ Possessive case	45—46
ሥመምትክ Pronoun	46—52
ምድብ ሥመምትክ Personal Pronoun	49
ጥቅመ ሥመምትክ Possessive Pronoun	49
ምዙነ ሥመምትክ Reflexive Pronoun	50
ምልክታ ሥመምትክ Demonstrative pronoun	50
መጠይቀ ሥመምትክ Interogative Pronoun	51

ወገን ሥመምትክ Relative Pronoun	51
የሥመምትክ ሥኬት Use of Pronoun	52-55
ልምምደ ሥመምትክ	53-55
ግሥ Verb	56-63
መወረተግሥ ጉዋደ ግሥ ነበር ግሥ	58
እዘግሥ ውዝግበግሥ ሣፊግሥ	59
የእርባታ መክፈቻ የእርባታ ምንጭ	60-62
ልምምደ ግሥ	63
ፍዘግሥ (ተውሣከ ግሥ) Adverb	64-70
ምድብ ፍዘግሥ	66
ጥገኛ ፍዘግሥ	66
ወቅተ ፍዘግሥ Adverb of time	67
ትግነ ፍዘግሥ Adverb of place	68
አሀዘ ፍዘግሥ Quantitative adverb	68
ግብረ ፍዘግሥ Adverb of Manner	69
ምጥነ ፍዘግሥ Adverb of degree	69
ምክንያተ ፍዘግሥ Adverb of reason	69
አምነታና አለታ ፍዘግሥ Adverb of affirmative & negative	70
ሁኔታዊ ፍዘግሥ Adverb of condition	70
ቅፅል (ሥምአከል) Adjective	72—
ቅፅል አገባብ Kind of adjective	75
አይነተ ቅፅል Quality adjective	76
አሀዘ ቅፅል Quantitative adjective	77
ምልክታ ቅፅል Demonstrative adjective	77
ድልድለ ቅፅል Distributive adjective	78
ጥቅመ ቅፅል Possessive adjective	78
መጠይቅ ቅፅል Interrogative adjective	79
ገንዝበ ቅፅል Reflexive or Enphezaizing adjective	79
ልምምደ ቅፅል	80
መሥተዋድድ Preposition	81—83
ልምምደ መሥተዋድድ	83
መሥተፃምር Conjunction	84—86
ቃለግን Interjection	87—89
ድምፅግን ፤ ድንቀግን ፤ ፍንድቀግን	88
ትክዘግን ፤ ዛቻዊግን ፤ ውደሣግን ፤ ሥንብተግን	89

መቅድም ።

ሠዋሥው ታላቅ ጥበብ ነው ፤ ሠዋሥው የነገድ የትንሽነት ፣ የትልቅነት ወይም የሃይማኖትና የእርጅና ባህል የማይከተል እንደተፈለገ የሚገኝ ነው ።

በዚህ ህብረ ሠዋሥው አሳቤ መነሻ ያደረኩበት ለጎለመውት ወይም ለመካከ ለኞች ሳይሆን በአማርኛና እንግሊዝና ሠዋሥው ለሚያዘግሙት እንግሊዝኛው ከአማርኛው ጋር በማነፃፀር ፈጥኖ ደራሽ ሆነው እንዲገኙ በማሠብ ነው ።

ስለዚህ ከሠዋሥው ሠዋሥው በአጠረ በቀለጠፈ ዘዴ ስለሚበልጥ በሥልጣኔ ከተፈመዱ አገሮችም ለምሳሌ በአሜሪካ በየዓመቱ ከሚታተሙ (300) ሦሥት መቶ ሚሊዮን መጻሕፍት ከመቶ አርባ 40₀⁰ የሠዋሥው ብዛትና ከ15 ሚሊዮን ዓይነት አብዛኛው ሂሆን በአንደኛው የከበደው በሌላው ተሻሽሎ ፤ በአንደኛው የተሠወረው በአንደኛው ተገልጾ ይገኛል ።

እነሆ ይህ ሥዕላዊ ሠዋሥው በ . . . ገጽ ስለሚገኝ ለተማሪም ሆነ ለመምህር አማርኛችንም ለማወቅ ለሚመኙ በዚህ መጀመርያ ደረጃ እየታገዙ የያንዳንዱ የንግግር ክፍል መረዳት እንዲችሉ ነው ። መቼውንም ቢሆን ነቃፊ ከሌለ ብልህ አይፈጠርምና ከሠው ሥህተት ከብረት ዝገት ከእጅ እድፍ ሥለማይታጣ ለኔ የተሠወረ ለተመራማሪ በሚገለጽ እርምት ይቅርታ ።

ደማ ዘንግ እግዜር (ሻለቃ)

ዘብሄረ ጉፊጌ ።

መግቢያ።

እነሆ ከዚሁ ቋንቋ (15) አሥራአምስቱ በነገደ ሢም (25) ሃያ አምስቱ በነገደ ካም (32) ሠላሣ ሁለቱ ቋንቋ በነገደ ያፌት አብራክ አከፋፍሎ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እብራይስጥ ቋንቋና አስተዳደር በ(2796) ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ዘጠና ስድስት ነገደ ቋንቋ መፍለስ የሶስተኛውን ጊዜ ምዕራፍ መክፈቱን ታሪክ ይነገረናል ዘመኑም 19 50 ዓ. ም. ሲደመር 4663 ዓመት ነው።

እንዲሁም በ4, 499,998, 054 ዓመተ ዓለም ላይ ወይም ከልደት በኋላ በአራት (4) ዓመተ ምሕረት ላይ አሥራ ሁለቱ (12) ሐዋርያዎች በመለኮት ኃይል በ72 ቋንቋ ማስተማራቸውን አዲስ ኪዳን ይነገረናል። አሁንም በሃያኛው (21) መቶ ክፍለ ዘመን 2796 ነገደ ቋንቋ በእንግሊዝ በፈረንሣይ፣ በእስፓኝ በአረብ በኒዚህ በአራት ቋንቋ በአሳብ መገናኛ መሥመር ተሠብሥቦ ወደ አንድ ንግግረ ቋንቋ ለመጠቃለል የአራተኛውን ጊዜ ሊከፍትለት መቃረቡን ታሪካዊ ዜና ያስረዳል።

የፊደል ፍጥረትና መሻሻል።

የዛሬዬቱ ኢትዮጵያችን ቀድሞ ሰው ያልነበረበት ምድረ በዳ ስለነበረች የእብራይስጥ ንግግርና ሃያ አራት (24) ሣባዊ ፊደል በ4. 499. 994 , 806 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ3244 ዓመት ላይ በነገደ ካም ወራሂነት ተጀምሮ ኖረ። በ4. 499. 995. 827 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ1327 ዓመት ላይ በዘመነ መንግሥት አዲ ዘግዳር ኢትዮጵያዊ አስተዳደር ዛሬ የምንገለገልበትን 175 አንድ መቶ ሰባ አምስት ግእዝ ፊደል ተተክቶ ሣባዊው ፊደል 1460 ዓመት አገልግሎ ተለወጠ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ግእዛዊ ንግግር (531+1327+1950 ዓ. ም.) በድምሩ 3808 ዓመት ከሣባ ሁለተኛ ሆኖ ሢያገለግል ኖረ።

ሁለተኛ ከልደት በኋላ በ1253 ዓመተ ምሕረት በዘመነ መንግሥት አዲ ይኩኖ አምላክ ኢትዮጵያዊ አስተዳደር (9) የአማርኛ ሀረገ ፊደል ታክሎ በት የኢትዮጵያ አሥራ ሰባት (17) ነገድ በሁለት መቶ አርባ አምስት (245) ተርታ ፊደል ተሻሽሎ ይሠራበታል ከ17ቱም ነገደ ቋንቋ አማርኛ፣ ግእዝን በግዞት አኩሮ በመላ ኢትዮጵያ ልሣነ መንግሥት ሆኖ ተስፋፍቶ ይገኛል።

እንግዲህ ትውልድ ትውልድን እንደሚያድሠው እንዲሁም ቋንቋ ቋንቋን ይለውጠዋል ያሻሽለዋል አቅድ ይሠጠዋል ስለዚህ ከ(245) ነገደ ኢትዮጵያ ፊደል ውስጥ 35ቱ ፊደሎች አንድ ዓይነት የድምጽ አወዳደቅ ሲኖራቸው ለሥራ ፈጽሞ አይረዱም በኔ አስተያየት የማይጠቅም ምክንያት አንግቦ መሄድ ተገቢ መስሎ አልታየኝም።

ስለዚህ አማርኛ ከልደት በፊት በ1071 ዓመት በዘመነ መንግሥት አጼ (ጥናተ) ሴም ኢትዮጵያዊ አስተዳዳር ከግእዝ ሁለተኛ ሆኖ ሲነገር የኖረ ሦስት ሺህ ኻያ አንድ (3021) ዓመት ያለው ጥሩ አንደበት የማይዝ ምሥጢረ ብዝ የሠመረ ነገደ ቋንቋችን ነው።

መግቢያ ።

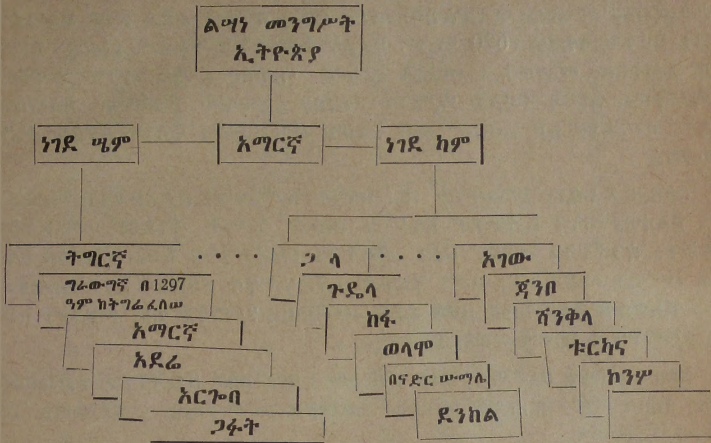
የንግግር ክፍሎቹም ከ4,499.994.806 ዓመተ ዓለም ወይም ከልደት በፊት በ3244 ዓመት ጀምሮ የአማርኛ ሰዋስው ውስጠ ታዋቂነቱ በይፋ ሳይታወስ ኖረ እንደ ዚሁም በክፍለ አውሮፓም እንኳን ከ1650 ዓመተ ምሕረት ወዲህ ሲሆን በላቲን ፤ በዓረብ ፤ በግእዝ ፤ በአርመን ፤ በሕንድ ፤ በቻይና ፤ በጃፓን ፤ በኮርያ በጠቅላላው በስምንት (8) ነገደ ፊደል አገሮች ሁሉ በመሻሻያ እቅድ ተገለጸ ።

አማርኛ ከ1934 ዓመተ ምሕረት ወዲህ ዘመነ መንግሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ባስገኛቸው ኢትዮጵያውያን አማርኛችን የሰዋስው ስልት እንዳወጣለት ድርሰታዊ ዜና ይነግረናል ።

አሥራ ወባት (17) ነገደ ኢትዮጵያን ቋንቋ፤

መግለጫ

ይህ (—) ወራጅ መሥመር የመንግሥት ያስተዳደር ልሳነ ቋንቋ አማርኛውን ያመለክታል

ይህ (...) ነጠብጣብ መሥመር 17ቱ ነገዶች አንዱ ካንዱ በአማርኛ ተነጋግሮ የእርሥ በርሥ ዝምድና ህብሮሽን ያግያል

የቋንቋ ጉጂነትና ጥቅም ።

እነሆ ሥረ ግዕዝ አማርኛ ቋንቋና ፊደል የአሥራሰባቱ ነገደ ኖኅ ልጆች የግል ባዕድ ያልሆነ የንግግርና የድርሠት መገናኛ መሆኑን እያወቁ አርቆና አርቅቆ ባለማ ሥተዋል በእምነት በፈሊጥ (ፖለቲካ) ጠንቅ ፤ የእራሳቸውን ፊደል ክብር በመንፈግ ባለዳን በሆኑት ላቲንና የ620 ዓ. ም. ዓረብኛ እምነትን በመልበሥ የእርሥ በርሥ ችግር አብቅለው ሢያጭዱ ፤ መከራን ደግሠው ሢጠጡ ፤ ነገደ መንግሥታቸውን ባለማሥተዋል እየናዱ በባእድ ሢሚንቶ ሢገነቡ ለመሠረተ ታሪካቸው ባለማሠብ ለባእዳን መግቢያና እጅ ለጦሩም ጫፍ እየሆኑ መኖራቸውን ትላንት በሆነው ታሪክ ታውቆአል ፡

ስለዚህ ደራሲው የሚመኘው ይህ ከጥንት እሥካጥንት በታሪክ የተሸጋገረልንን ወገን ያልተለያየባትን ኢትዮጵያ አገራችን በባእድ እምነት ሣንለያይ መልካችንን ባህላችንን ቋንቋችንን መገናኛ ሀረግ ፊደላችንን ሀብረታችንን ለጋራ ፤ እምነታችንን ለግል መድበን ውበታችንን በሥነ ድርሠት እንድናሥጊጥ በሀብረት አንድንጠብቀው ነው ፤ በእውነቱ አገር ከሌለ ባህል ፊደል ካልተከበረ ሃይማኖት ብቻ ምክንያት ከሆነ ዶሮ በጅማትዋ እንደምትጫወት ይገመታል ።

ስለዚህ በውነቱ ሀይማኖት ማለት ሀገር ነው ፤ ሀገር ከሌለ ሀይማኖትም ሊያከብሩት እራስና ባሕል ፤ ሥነ ጽሑፍም ሊከበሩ አለመቻሉን መተባበር ፤ የሥልጣኔ በር መሆኑን እንወቅ ።

የንገደ ኢትዮጵያውያን ፊደል ::

Anethiopian Characters

	(ua)				(Ab)			(ae)		
(1)	ሀ	ሐ	ሳ	Ha	(5)	ረ	Re	(9)	ተ	Te
	ሁ	ሐ	ኀ	Hu		ሩ	ru		ቱ	tu
	ሂ	ሐ	ኂ	Hi		ሪ	ri		ቲ	ti
	ሃ	ሐ	ኃ	Ha		ራ	ra		ታ	ta
	ሄ	ሐ	ኄ	He		ሪ	re		ቲ	té
	ሀ	ሐ	ሳ	He		ር	rh		ት	th
	ሀ	ሐ	ኀ	Ho		ሮ	ro		ቶ	to
(2)	ለ		le	(6)	ሸ	sch	(10)	ሸ	ch	
	ሉ		lu		ሹ	shu		ሹ	chu	
	ሊ		li		ሺ	shi		ሺ	chi	
	ላ		la		ሻ	sha		ሻ	chia	
	ሌ		lé		ሽ	she		ሽ	che	
	ለ		lh		ሽ	sh		ሽ	chih	
	ሎ		lo		ሾ	sho		ሾ	chio	
(3)	መ		me	(7)	ቀ	Ke	(11)	ነ	ne	
	ሙ		mu		ቁ	Ku		ኑ	nu	
	ሚ		mi		ቂ	Ki		ኒ	ni	
	ማ		ma		ቃ	Ka		ና	na	
	ሜ		mé		ቄ	Ke		ኔ	né	
	ም		mh		ቅ	Kh		ን	nh	
	ሞ		mo		ቆ	Ko		ኖ	no	
(4)	ሠ	ሰ	se	(8)	በ	be	(12)	ሃ	gn	
	ሡ	ሰ	su		ቡ	bu		ኙ	gnu	
	ሢ	ሰ	si		ቢ	bi		ኚ	gni	
	ሣ	ሰ	sa		ባ	ba		ኛ	gna	
	ሤ	ሰ	sé		ቤ	be		ኜ	gné	
	ሥ	ሰ	sih		ብ	bh		ኝ	gnh	
	ሦ	ሰ	so		ቦ	bo		ኞ	gno	

(13) አ   o   a
 ኡ   ፀ   Uh
 ኢ   ዒ   Ei
 ኣ   ዓ   a
 ኤ   ዔ   e
 ኦ   ዕ   eh
 ኦ   ፖ   uo

(14) :: አ   he

(15) ከ   que
 ከ   qu
 ከ   qui
 ከ   qa
 ከ   qué
 ከ   guih
 ከ   quo

(16) :: ኸ   heh
 ኸ   huh
 ኸ   hih
 ኸ   hah
 ኸ   héh
 ኸ   hieh
 ኸ   hoh

(17) ወ   Wh
 ወ   Wuh
 ወ   We
 ወ   wua
 ወ   Wue
 ወ   Whi
 ወ   wo

(18) ዘ   ze
 ዘ   zoo
 ዘ   zi
 ዘ   za
 ዘ   zé
 ዘ   zhih
 ዘ   zo

(19) ዠ   je
 ዠ   ju
 ዠ   ji
 ዠ   ja
 ዠ   jé
 ዠ   jih
 ዠ   jo

(20) የ   ye
 የ   you
 የ   yi
 የ   ya
 የ   yé
 የ   yih
 የ   yo

(21) ደ   de
 ደ   du
 ደ   di
 ደ   da
 ደ   dé
 ደ   deh
 ደ   do
 (22) :: ደ   gde
 ደ   gdu
 ደ   gy
 ደ   gya
 ደ   gyie
 ደ   gdhe
 ደ   gyo

(23) :: ገ   gh
 ገ   gu
 ገ   ghi
 ገ   ga
 ገ   ghe
 ገ   ghih
 ገ   go

(24) :: ጠ   th
 ጠ   thu
 ጠ   thih
 ጠ   thah
 ጠ   theh
 ጠ   teh
 ጠ   toh

(25) :: ጨ   ch
 ጨ   chu
 ጨ   chi
 ጨ   cha
 ጨ   chie
 ጨ   chh
 ጨ   chio

(26) ጸ   peh
 ጸ   puh
 ጸ   pih
 ጸ   pah
 ጸ   peyh
 ጸ   péh
 ጸ   poh

(27) ፀ   ጸ   th
 ፀ   ጸ   thu
 ፀ   ጸ   thy
 ፀ   ጸ   tha
 ፀ   ጸ   thie
 ፀ   ጸ   thh
 ፀ   ጸ   thoh

(28)	ፌ	fe	(29)	ፐ	pe	(30)	ቩ	ve
	ፋ	fu		ፑ	pu		ቪ	vu
	ፊ	fi		ፒ	pi		ቪ	vi
	ፋ	fa		ፓ	pa		ቫ	va
	ፊ	fie		ፔ	pie		ቪ	vie
	ፋ	fh		ፕ	peh		ቫ	vh
	ፎ	fo		ፖ	po		ቮ	vo

እነሆ ይህ ፡ ጥቅም ሀያል የተመለከተባቸው ፊደሎች በ1253 ዓ ም የተጨመሩ ናቸው ።

የላቲን ፊደልና አታህ

A	B	C	D	E	F	G	H	J	K	L	M	N
O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0			
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100			

ሥርአተ ነጥብ ።

ይህ ፡ ሁለት ነቁጥ የቃላት መግቻ ።	ነጥብ	ይወኛል
ይህ ፡ ሁለት ነቁጥና ከመሃል ወረዝ የንኡሥ ንግግር መግቻ	ንጥልወረዝ	—»—
ይህ ፡ ሁለት ነቁጥና ከላይናታች ወ የከፍተኛ ንግግር መግቻ	ፎርብወረዝ	—፡—
ይህ ፡ ማረፊያና መቀጠያ ነው		
ይህ ፡ አራት ነቁጥ የሙሉ ንግግር መግቻ	ነጥብ	—፡—
ይህ ፡ አንድ ነቁጥ የቃላት ማወሪያና መለያ	ይዘት	—፡—
ይህ ፡ ብዛቱ ልቅ የሆነ ነቁጥ የጀምርና የይቀጥላል ገላጭ	ነጠብጣብ	—፡—
ይህ ፡ «—» አራት ጭረት	ጥቅሥ	—፡—
ይህ ፡ ( ) ሁለት ተቃራኒ ክብ የግድፈት አጥር	ቅንፍ	—፡—
ይህ ፡ ? ከዘራና ከግርጌው አንድ ነቁጥ ሢታይ	መጠይቅ	—፡—

ይህ	!	በርቀት መሠረት ተንጠልጥሎ ሢታይ	ድንቅ	ይሠኛል
ይህ	!	ከራሥጌ በርቀት ላይ የሚታይ ይዘት ሢታይ	ሥላቅ	—።—
ይህ	—	ግዳም ሠረዝ ቅደም ተከተል ግሥገሣ መለያ	ሢራክ	—።—
ይህ				

ሀ→፪→ሀ በፊደልና ፊደል መሀል የሚታየው ባዶ ርቀት ሆህት —።—

በ
ይህ ፪ በፊደል ውሥጥ ከላይና ታች የሚታየው ባዶ ሥፍራ ማፀን —።—
ሀ

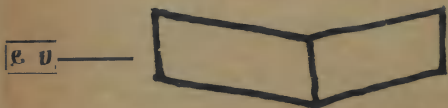
ስርዓተ ድርሰት =

ድርሰት በመላ ዓለም በዓይን የታየ በጀሮ የተሰማ በሕሊና የታሰበ ጠቅላላ ስሜት የሚያመነጨውና በስምንቱ የንግግር ሰዋስው የሚገልጽበት ታላቅ ጥበብ ነው።

እነሆ ወደሥርዓተ ድርሰት ከመቅረብ በፊት በቅድሚያ ልናውቀው የሚገባ አቅድ ለጥቆ ይገኛል። ለምሳሌ፤

- (1) ቅጽ ማደራጀት
- (2) ገጽ መመደብ
- (3) ሲራክ መዘርጋት
- (4) አምድ መፈለግ
- (5) ኅላፍ አርአስት ህዳግ መመጠን ሲሆን ሥእሉን በማየት አጥንቶ መዘጋጀት ተቀዳሚ ምክንያት ሆኖ ይታያል።

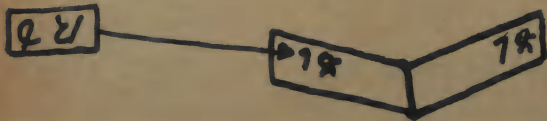
ሥርዓተ ቅጽ ።

ቅጽ ይሰኛል አንዱ ቅጠል ወይም ሉክ ወረቀት አራት ገጽ ይኖረዋል።

ቅጠል ይሰኛል የአንዱ ቅጽ ወይም ሉክ ገሚስ ስለሆነ ከፊትና ጀርባው ሁለት ገጽ ይኖረዋል።

ገጽ ይሠኛል የአንዱ ቅጽ ወይም ሉክ ግራና ቀኝ ተገልጾ በሥተጫፍ የሚታየው ቁጥር ነው።

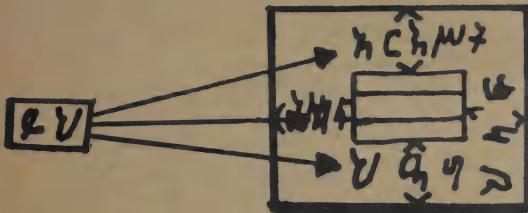

ሀገራዊ ይሠኛል
ከመሀል ግራና ቀኝ
ተሠምሮ የሚታ
የው ነው ።

አምድ ይሰኛል ይህም በጋ
ዜጣ ወይም በመጻሕፍት
ሐሳብ ሲደረደር በሁለቱ
መሐል የሚተወው ግላፍ
ባይውን ሥፍራ ነው ።

1. የድርሰቱ ስሜን አርክስት ።
2. የድርሰቱ ደቡብ ህዳግ ።
3. የድርሰቱ ምዕራብ ምሥራቅ ህላፍ ።
4. የድርሰቱ መሐል ከብ ምክንያት ነው ።

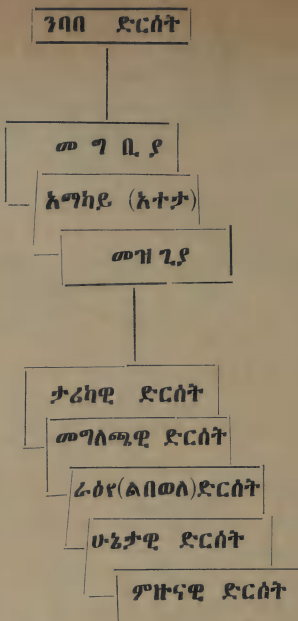
ድርሰተ ተፈጥሮ ።

ድርሰተ ተፈጥሮ በሁለት አርክስት አንቀጽ ተመድቦ ይነገራል ይኸውም ቅኔና ንባብ ድርሰት ሆኖ ይገኛል ቅኔ ልዩ መልክ የሚከተል ግጥም ተጠቅሎ የሚጠራ በት ነው ይህም በትምህርት እገዛ የሚለገሥ ሳይሆን በመለኮት ጸጋ የሚገኝ ሀብተ ሰጦታ ነው በዚህ ዕድል የተገለገሉትን እነያፊድን ያሳስበናል ።

፪ኛው ንባብ ድርሰት የግጥም ባሕልና መልክ የማይከተል አገልግሎቱም የጽሑፍ ዓይነት የሚጠቀልል ከድርሰት ተፈጥሮ ታላቅ አርዕስት ክፍል ነው ፤ ይህም በብዙ ምድብ የተተነተነ ሆኖ ይገኛል ።

ንባብ ድርሰት ትንታኔ ።

ንባብ ድርሰት በሦስት ዓቢየ አርዕስት ተመድቦ እንደገና በአምስት ንዑስ አገባብ ተከታትሎ ይታያል ለምሳሌ ።

ተብሎ ሥርዓት ተደንግጎለታል እነሆ በዚህ ምዳቤ በዓይኑ የታየ ፣ በጆሮ የተሰማ ፣ በሕሊና እየታሰበ ለሚገለጽ ለምሳሌ መራራን በማር ሸፍኖ ማጉረስ የአካሉ ሚው ስልተ ሞያ እንደመሆኑ መጠን እንዲሁም አስተማሪ ፣ ለተማሪው ዘርዝሮና ገልጾ መግለጫ ለመስጠት ድርሰቱም ልክ እንደሰው ጠባይ የተለያየ ባሕል ይዞ መገኘቱን ገልጾ ማስረዳት ይገባዋል ከዚህ ቀጥሎ ያለውንጠባይ ድርሰት እናጥና ለምሳሌ

ተራ ድርሰት ።

ቃላት ስክ ድርሰት

ተመሳሳይ ድርሰት

ውስጠ ዘ ድርሰት

ትርጉመ ድርሰት እየተወኘ የሚነገር ባሕል ፈጥሮ

ይከታተላል ።

ል ም ም ድ

ግጥም ድርሰት ።

ግጥመ ድርሰት በሁለት መልክ ተደርድሮ ስሜትን ያረካል ፣ ለምሳሌ የመድረሻ ፊደል ተመሳሳይ ሆኖ ሲገጥም ስሜቱ (ስኬቱ) ያማረ ሆኖ ይገኛል ለምሳሌ

ለዘመኑ መንግሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት የተደረገ መገሳዊ ግጥም
 ዕድል ባንተ ሆነች ማግኘትም መረመድ - ድ
 ትምህርትን በመምራት ነፃነት በመውደድ - ድ
 ላገርህ የደከምክ ነፃነት መሥራች — ች
 ዕድልህ ዕውቀትን በሯን ክፈተች — ች
 ድርጅተ መልካም ሰፊው ታሪክህ — ህ
 ከነገሥታት ሁሉ ታላቅ መሪነህ — ህ
 እድሜህን አርዝሞ ፈጣሪ ይርዳህ — ሀ

በስም ለበስ ከነጋ ድራስ ተሰማ እሸቴ የተነገረ ።

እናንተ ጠቢባኖች ረቢ ሥራ ሥሩ — ሩ
 እናንት ገበሬዎች በፊት ተማከሩ — ሩ
 አረም እንክርዳዱን ሢናር እንዳትዘሩ — ሩ
 ጊዜ ሲመረምር በኋላ እንዳታፍሩ — ሩ

※

ጋብቻ ወለም ዘለም እያለ ስለአስቸገረ
 የተገጠመ ግጥም እንይ ።

ጌጥም የሚደምቀው ፤ ልብስም የሚሞቀው — ው
 ዓለም የሚያደምቀው ፤ ጥርስም የሚስቀው — ው
 ጋብቻ ይከበር ወጣቱም ይወቀው — ው

※

ታላቅ ምሥጢር ነበር የተጫወት ነው
 ዘርዝሮ መንዝሮ ያወጣው ማነው
 ከንፈርሽን ታዘብኩት ለብዙ ሳምነው ።
 ዕቃ ከቤት ሞልቶ ሔድህ ውሰት ተራ
 እየው አፈሰሰ የሰዎችን እንሥራ ።

ዜማ ምክር ።

ጽድቅና ኩነኔ ቢኖርም ባይኖርም
 ከክፋት ደግነት ሳይሻል አይቀርም ።
 ከደብተራ ከጠበቃ ከሜሰኛ አሮጊት ፤ አታድርገኝ ጎረቤት

※

ደራሲው በአባቱ መሞት ያዘጋጀው

ዜማ ኅዘን ።

አባት መከታ ነው ለዚህ ዓለም ኑሮ
 እናት መድኃኒት ነች ለሆድ ለጉሮ ።

ሁለቱን የያዘ ደግ አባት ነበረኝ
ሞት ቆራጥ አርበኛ ነጥቆ ወሰደብኝ ።
እንደቀድሞ እንሁን ተው አንለያይ
አባት አይጨክንም በልጆቹ ላይ ።
ስቸገር ረጅሞ ሐኪም መድኃኒቱ
ሲጠማኝ ጠጄ ነህ ሲርበኝ ፍትፍቱ ።
ክብረ ከሞትክ ቀረ እንተ ሰውነቱ ።
ጠቅላላው አሰብህ ልማዴ ሲቀር
ሀዘኔ ብርቱ ነው ልቅሶሌ መሪር ።
ላልቅስ ተንሠቅስቄ ልቤን ላስጨንቅ
ተፈታ ንብረቱ ገበያው ሲደምቅ ።
ጠበቃሌ ቀረ እንግዲህ ተረታሁ
እጆቹ ታሠሩ ዋስ ጠበቃ አጠሁ
ደስታሌ በርዶአል ወዳንተ እስከመጣሁ ።

ታሪካዊ ድርሰት ።

ታሪካዊ ድርሰት በተራ አማረኛ የሚጻፍ ሲሆን በዐይን የታየ በጆሮ የተገበየ መልኩ ስሜትን ሳይነካ እንደታየ እንደተሰማ ጥሬውን የሚገልጽበት ሥልት ነው ።
ለምሳሌ ገናናው ንጉሠ ነገሥታችን ግርማዊ ቀ. ኃ. ሥ. ሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፴፫ ዓ. ም. በዕለት ሠኞ ከቀትር በፊት ልክ አምስት ሰዓት ሲሆን ታላቅ ድል በተገናጸፈ ግርማ መናገሻ ከተማቸው አዲስ አበባ ገቡ ።

አቤት የዛን ለታ ምድርና ሰማይ ዋሉ በዕልልታ ተራሮችም ሳቁ ወንዞችም ተመሙ ።
«እኔም የዚያን ቀን በዝናም ራስኩኝ ለዕለት ምስክር እዛው ነበርኩኝ» እነሆ እነዚህን የመሳሰለው ታሪክ በዚህ ዐይነት ይመራል ከዚህ ቀጥለን ገላጭ ድርሰት እንመልከት ።

ገላጭ ድርሰት ።

ገላጭ ድርሰት በዐይነት በስልት በባህል አርዕስቱ በሥዕል ቃላት ሆኖ ለሀሊና የቀረበውን ጥያቄ መልስ (ማን፣ ምን፣ ዩት፣ ምንጊዜ፣ እንዴት፣ ለምን፣) እየተሰኘ በሚነገር መጠይቀ ቃላት የሚጻፍ ስለሆነ ገላጭ ድርሰት የሚል ሥያሜ ተቀበለ ለምሳሌ ከዚህ በጥቂቱ ስለ አንድ ሰው ሁኔታ ለመግለጽ ብናስብ ።

ሰውዬው ማን እንደሆነ ? ፣ በዩት እንደሚገኝ ? ፣ ስንት መለያልዮች እንዳሉት ? በውስጡም የሚገኙት ያገልግሉት ጣቢያዎች ምን ያህል እንደሆኑ ? ፣ ምንጊዜ እንደሚዘጋጁ ? ፣ ለማንኛው ዐይነት ግልገላ እንደ ተፈጠረ ? ሥርዓት ባስከተለ ሁኔታ ተጠቅሶ የተጻፈ እንደሆነ ገላጭ ድርሰት ተብሎ ይነገራል ከዚህ ቀጥሎ ስለ ራዕዩ ድርሰት እናጥፍ ።

ራዕየ (ልበወለድ) ድርወት

ልበ ወለድ ወይም ራዕየ ድርወት የማይዳሰስ አርአስቱ በአሳበ ህሊና እየታየ በልብ ፈጠራነት መልክ የሚጻፍ ነው። ለምሳሌ ስለ ሕዝብ ሁኔታ ብንመለከት የሕዝብ የህሊና ድካም፤ የእምነት፤ ጉድለት፤ ያስተዳደር ሥህተት፤ የፈሊጡ ጠማማነት (ፖለቲካው) በተዘዋዋሪ ስልት ለማስገንዘብ የሚያበቃ ጥበብ ነው።

ለምሳሌ ለባዊነትና ነባቢነት ያለው ፍጡር፤ የስጉተቱን ሻኛ በቀጥታ ሊነኩበት ስለማይወድ እንደዚህ የመሰለውን ያፈራ ንግግር፤ እንደ አሞት መራራ ሆኖ ይታየዋል።

ሥለዚህ መራራን በማር ሸፍኖ ማጉረስ የወገኛው ሥልተ ባህል እንደመሆኑ መጠን የእናት መከሪ አያጥፋ ፈጣሪ እንደሚባለው፤ ወምና ወርቅ፤ ምርቅና ማር ሥለሚያሥገንዝበን ልብ ወለድ መከሪ ተብሎ በመከራና በወላም የሚያገለግል የሥነ ጽሁፍ ዋናው ክፍል ነው ለምሳሌ በዜማ ሥልት ሀሣዊ ቤዞች ባገር ቤት ጌቶች

አንድ ሰው አሥቦ አንድ በሬ ሥቦ
ያንድ በሬ እሾት ያንድ ላም ወተት።
እሥኪደርሥ ድረሥ መቼ ይቀርና
መቀጥቀጥ በዳላ
መርፌ ቢለግም ቅቤ አይወጋም።
በማግኘት ደስታ እንደማትገኝ
በታሪክም ሆነ በእድሜም አልመኝ።
የናት አገር ቀሚስ ያባት አገር ሸማ
ነጠላ አይደለምወይ የሰው አገሩማ
አንተም ተው አንተም ተው የሚል ዳኛ ታጥቶ
በሬውን ወወደው ከቀንበሩ ፈትቶ።

እነሆ እነዚህ የመሣሰለ ሁሉ የሚገለጽበት አቅድ ነው ከዚህ ቀጥሎ ከብዙ በጥቂቱ ስለ ሀተታዊ ድርወት እንመልከት።

አተታዊ ድርወት (እታቶ)።

አተታዊ ወይም አተታ ድርሰት በብዙ ሁኔታ ሊታተት ይችላል ለምሳሌ ስለ አለም ብንመለከት።

ፀጥታና ወላም በአለም ላይ ጠፋ፣ ጽድቅና ፍርድ ወደቀ፣ ትክክለኛነትና ዳኝነት ከቁም ነገር ጋር ተቀበረ፣ ጠንካራ ደካማን በሥልጣን ቀንበሩ አግብቶ መነገጃ አደረገው።

ስለዚህ ጆሮ የተከለ ይወማል አይን የፈጠረ ያያል አለማለት ያሥደንቃል፤ እነሆ እነዚህ የመሣሰሉት ሁሉ ወደዚህ ሥልት ይጠቃለላሉ፤ ከዚህ ቀጥለን ስለ ሀኔታዊ እታቶ ድርሰት እናጥና።

ሁኔታዊ ድርሰት ።

ሁኔታዊ ወይም ድርሠተ ሁኔታ ንግግር (ድሥከሬ) ለማድረግ የምንገለገልበት አቅድ ነው። ስለዚህ የአድማጮችን ህሊና የሚግርክ ጣእመ ልሣን፤ ሥሜታቸውን የሚበዘብዝና ፍጹም በሆነ ተመሥጦ የሚገዛ እንደእንቁ የከበሩ አሣቦች የጠለቁ አሥተያየቶችን ለማበርከት በሁኔታዊ ድርሠት ማለፍ እጅግ ውበትና ግርማ ይኖረዋል። ለምሳሌ በሥብወባ ንግግር ሢደረግ እንደሚታየው ይመሥላል ።

ክቡራን ሆይ ።

ከሁሉ አስቀድሜ ለእናንተ ምቹት በሌለበት ሥአት ስለ አገራችን ጉዳይ፤ በጣም አሥጊ የሆነውን ሁኔታ እንድንገልጽላችሁ ይህን እድል ስለመጣችሁኝ ከፍ ያለ የደስታ ሥሜቱን አስቀድማለሁ ።

እነሆ ስለአገራችን ሠላምና ኑሮ የምንደግፈውና የምንሠራው ሠፊ የሆነ ምቹት እንደመኖሩ መጠን፤ የሌላውም አገር ሠላም የሚተማመንበትን ለማረጋገጥ የአለም አላፊነት ያለበት ጉዳይ አለ ።

ይኸውም . . . በጣም አሳሳቢ የሆነ ሁኔታ ስለሆነ አሁኑኑ ልገልጽላችሁ እወዳለሁ ጉዳዩም ከመዘርዘሪያ በፊት እኛ በአለም ምክንያት ውስጥ በትክክለኛነት ለሚመሠረት ሰላም የምንሠራው ውዴታና ግዴታዊ ተግባር እንዳለብን ማስታወስ ይጠቅማል ።

ይኸውም ሠላም በአንድ አገር ብቻ ተወስኖ እንዳይኖርና ለመላው አገር ህዝብ እንዲሆን ነው ።

ወይም ።

እናንት የተከበራችሁ ጀግኖች ሆይ ።

የኃይል ዋጋ ፍቅር መሆኑን አውቃችሁ፤ የገንዘብን መውደድ ጥቂት እንኩዋን ዋጋ ሳትሰጡት፤ ድንጋይን የምታደቁ ተራራን የምታፈርሡ ወንዝን የምታደርቁ፤ መቼም መቼም የማትደፈሩ ጀግኖች !! እጣይ ከናንተ ጋር በመዋሉ እድሌን አመግነዋለሁ ። እነሆ እነዚህ የመሣሠሉት ሢሆን ከዚህ ቀጥለን ምዙን ድርሠት እናጥና ።

ምዙን ድርሠት ።

ምዙን ድርሠት አምሥት አይነት ምድብ የተከተለ ነው። ለምሳሌ በተራ በቃ ላት ድርድራ፤ በተመሳሳይ ቃላት፤ በወደረ ሥልት በቃላት ትውልድ በሁለትና ሦሥት ወይም ብዙ ልማዶች የሚወዳደርበትና ተጠቃሎ የሚነገርበት አቅድ ነው። ለምሳሌ በተራ ድርሠት፤ ባህሪው ተራ ማንም የሚናገረው ና የሚጽፈውን ጠባይ ይከተላል እነሆ ህዝብና ህዝብ ደጋና ቆላ ናቸው፤ መንግሥት ግን ገበያ ስለሆነ ሁሉንም ያቀርባቸዋል፤ መሪ ምሥራ ነው ።

ሠራዊት ግድግዳ ፤ መኳንንት ማገር ነው።

መተሳሰብ ማሠርያ ሀረግ ነው።

እንግዲህ አንርዝ የነዚህን ውለታ ፤

በቃላት ድርድር ሲዘጋጅ እንዲህ ይፈጸማል ሥልቱም ቃላት እየተከከበ የሚገለጽበት ባህሪ ሲሆን ሞያው ጥፍጥ ሆኖ ሥሜትን ማራኪ ነው፤ ለምሳሌ አባቶቻችንን ይህንን የመሠለ አሠቃቂ ገድል በመፈጸም መከራን ታግሠው ለኛ ለተወላጆቻቸው ሠላምና ኑሮ የጣመ የጣፈጠ ፤ የረቀቀ የጠለቀ ። እንደታላቅ በረከት የሚቆጠር አሥደናቂና አሥገራሚ ነፃነታችንን ከጥንት እሥካጥንት መሥርተው ሥላቆዩን ገድላቸው በትውልድ ሀውልት እንዲሸጋገር የሁሉም ድርሻ መሆኑን አመኛለሁ።

አሁንም በኛ ዘመን ኢትዮጵያችን አቋቋም ፤ አረማመድዋ አካሄድዋ አሥተያየትዋ ሁሉ የማንንም ሥሜት እንደማረከ ነው፤ እነሆ እንዲህ በመሳሰለ ድርድራዊ ሂገለጽ ሥሜትን ይማርካል ከዚህ ቀጥለን በተመሳሳይ ድርድራ እንመልከት በተመሳሳይ ቃላት ፤ ትርጉሙም በሚመሥል ምሠጣ እንደሥሜቱ መልክ እየተነገረ ሂፃፍ የሁኔታው ውበት ይመሥጣል ። ለምሳሌ ።

ወይዘሮ ውበአለም በቡቃያነትዋ ፤ በጫርቁዋነትዋ ፤ በለጋነትዋ ፤ በቡቃያነትዋ በአፍላነትዋ በልጅነትዋ በወጣትነትዋ ። ተቀጨች ። እነሆ ይህንን በመሳሰለ ተመሥሎ ሂዘጋጅ ምሳሌን አሳማሪ ሆኖ ይገኛል ። ከዚህ ቀጥለን ሥለ ወደረ ድርሠት እንመልከት ።

በወደረ ድርሠት ፤ ጉበዝን በአንበሣ ፤ ፈሪን በጅብ ፤ ሠነፍን ባህያ ፤ መለሎን፤ በዝግባ፤ ሽንቅጥን በሀረግ ፤ ጣትን በአለንጋ ፤ አፍንጫን በሥንደዶ ፤ ጥርሥን በበረዶ ፤ ፀጉርን በሀር ፤ ደረት ፤ በአንበሣ ፤ ጡትን በነብር ፤ እየተመሠለ ሂጻፍ ለሠሚው ፍትፍ ትና መሳጭ ሆኖ ይገኛል ለምሳሌ ።

ቀድሞም ባያትህ ፤ ሁዋላም በባትህ

መተሰላታል ፤ ለዚች አገርህ

አሁንም በተራሀ እንዳባቶችህ

የደም ግብርህን መክፈል አለብህ ።

የገጠርን ትዳር እሥቲ ቅመሳት

የፈሪ አገርናት እንዳታሠኛት ።

እነሆ እነዚህና በመሳሰሉት መልክ ሂዘጋጅ ጣፋጭ ሆኖ ይገኛል እነሆ ከዚህ ቀጥለን ከብዙ በጥቂቱ ሥለ ቃላት ትውልድ ድርሠት እንመልከት ። ቃላት ትውልድ ፤ ቃላት ልክ እንደፍጡራን ሁሉ እርባታዊ ትውልድ አለው ወደፊት በዚሁ መጽሀፍ ውዋሥው ውሥጥ ተጽፎ ይገኛል ሥለዚህ ለምናቀርበው ድርሠት ምሥጋና እንዲኖረው ለምሳሌ መዝራት የሚለው ግሥ ብንከተል ትውልድ

ቃላቱ እንደሚታየው ይሆናል ። ለምሳሌ መገርጣት መድረቅ መታጨድ እነዚህና የሚመሥሉትም በአረፍተነገር ብናውለው ጣፋጭ ሥሜት አሥከታይ ሆኖ ይገኛል እነሆ ለምሳሌ ።

ወይዘሮ ውበአለም የእናትዋ ሞት አገርጥቶ ፤ የልጅዋ ሞት አድርቆ ፤ የባልዋ ሞት አጨዳት ። እነሆ እነዚህን በመሳሰለ ሁኔታ ከተመራ ጥፍጥ ሆኖ ይገኛል ፤ ከዚህ ቀጥሎ ሥለውሥጠ ወይራ ሥውር ንግግር እንመልከት ።

በሥውር ንግርት (ውሥጠ ወይራ) ሢነገር ለምሳሌ እንዲህ ይሆናል ፊት መንሣት ፤ እጅ መንሣት ፤ እጅረጅም እግርአውጣ እጅ አውጣ ዋጋውም ጥቂት ነው ሄደህ ልብ ግዛ በማጥበቅና ማላላት መማር እነሆ እነዚህ የመሳሰለ ሢነገር ጥልቅ ተመራማሪ የሆነ ሊገለገልበት ይችላል ከዚህ ቀጥሎ ዜማ ምሥጋና እንመልከት ።

ዜማ ምሥጋና በክራር ።

ጭነት ካልመጣ ከሮም ወደል ነው
ዝናብ ካልመጣ ደረባም ቤት ነው
ቀጣ ካልመጣ ሁሉም ገብዝ ነው
ሽምጥ ከሌለ ሁሉም ፈረሥ ነው
ሁሉን የሚችል የንጉሥ ቤት ዱር ነው ።

ዜማ በ በ ገና ።

ጐድን ከዳቢቱ ተፍትፈህ ጥበሠው
እሥኪባለ ሞቱን አያውቅምና ሠው ።

※

ቤቴ ከጐድንዳ ያውም ከመንገድ
ሥንቱን ሠው አየሁት ሢወጣ ሢወርድ ።

※

ቤታችሁ ቢሠወር ከአንግዳ ይተርፋል
ዛሬሥ በኛ አደረ ነገ በናንት ያልፋል

※

ፈረሥ ነበረኝ እራሡን ያከውራ
ከጅራት የለውም ብዬ ሆዴ ፈራ ።

ዜማ በመሠንቆ መዲና ።

የሰማይ የምድር ባለቤት
ይገኛል አሉኝ ሁሉም በንተ ቤት
ታድን የለምወይ ገለህ
ወልድ አብነት አለህ

※

በቅሎ ለምኒ ነብሴ ተዋረጄ
እባክሽ በግራ አትሒጄ

※

ትላንት የመጣህ መንገደኛ ፡ ጉሽ መጣጣትህን አናውቅም እኛ
ከላይ አዳይ ካልሰጠው ፡ ጥሮ አያገኝም ሰው

※

የጨዋ ልጅ ተዋረደ እንጨት ለቀማ ቆላ ወረደ
ሲያነደው ያድራል ሌቱን ቀን የሰበረውን

※

አንተ ውድማ ቀራተኛ ፡ ታስወስዳለህ ነቅተህ ተኛ
እህልህን ጠብቅ ምርትህን ፡ ያፍሰዋልና አትመን
በጠሩህም ከመንገድ ፡ አቤት ጌታ ብለህ ሒድ
የምትሟገት እንደሆን ፡ እኛም ዳኚ አይደለን

※

ቤተ ክህነት ስሜ ስወጣ ፡ ልብሴን ቀደደው ጋሬጣ
ክርና መርፌሥ አገኘሁኝ ፤ ጠቃሚ ሰው አጣሁኝ
እነሆ ይህንን በሚመስል መልክ ይፈጸማል
ከዚህ ቀጥሎ ውለታ እንዳይረሳ እንመልከት

ውለታ አይረሳም =

እነሆ ለመላ ዓለም የኑሮ ትግል ማሸነፊያ ጥበብ የተገኘው በጥቂት ሰዎች
ጥረት ሲሆን ከነሡ በኋላ የተነሡት መሥራቾችን መሪ በማድረግና ከባድ
ሥቃይም በተለምዶ ትእግስት በማለፍ መሆኑን ታሪክ ይነግረናል እነሆ
ለዓለም ስልጣኔ ሻማ ከዚያም ብርሃን ሆነው ከተገኙት ታላላቅ ሰዎች አጠቅ
ሳለሁ ለምሳሌ

አሞራቢ ፡ ከ

እስከ

ዓመተ

ዓለም ወይም ከልደት በፊት 2288 ዓመት ገደማ የነበረ የሕግ ጠበቃ ሆኖ
መላ ዓለም ዛሬ የሚገለገልበትን ፡ የሥራ ፡ የሠራዊት ፡ የንግድ ፡ የአገዛዝ ሕግ
የመሠረተ ታላቅ ሚዛኑታሚያ (ይሬካዊ) ንጉሥ ነው ፤ ከመሠረታቸውም
ህጎች እንዲህ ነበር (1) ግንበኛ የሠራውን ቤት ፈርሦ ከተሠራለት ቤተሠብ
ዓይነት አንዱን ማለት ሎሌ ቢገድል የግንበኛው

ሎሌ ይሙት የሚል ነበረ ፤ (2) ሚሥት ለቤተሠብ ማስተዳደርያ የተቀበለችውን በጀት ሳታብቃቃ ቀርታ ቢያልቅ ቤተሰብ ጉዳት በሚለው ሕግ በባልዋ ፍርድ ብቻ ከባሕር ተጥላ ትሙት የሚል ነበር (3) ተበዳሪ በወቅት ችግር በጊዜው እዳውን ሳይከፍል ቢቀር አበዳሪው ገንዘብ ፤ በተገኘ ጊዜ ይቀበል የሚል ነበረ ፤ እነሆ ይህን የመሳሰለውን ጠቃሚ ድንጋጌ ጀምሮ በሥራ ላይ ውሎ ጥቅምና ጉዳቱ ከተመዘነ በኋላ እየተሻሻለ ከአንድ ፈራጅነት ወደ ሁለት ፈራጅነት ከዚያም በሦስት ሠው ከዚያም ወደ ጠቅላላ ጉባኤ እየነጠረ ይፈረድ ጀመረ በአሁኑም ዘመን በዚሁ ሕግ መሠረትነት በጠለቀ በነጠረ ባህረ አሣብ ተዘጋጅቶአል ነገር ግን ለአውነትና ለተፈጥሮ ነፃነት የሚፈርድ እሥክሁን አልተገኘም ያሉትም አንድ ሚሊዮንኛ ቢሆኑ ነው ።

ሙሴ ከ እሥከ ዓመተ ዓለም ማለት ከልደት በፊት 1300 አመት ላይ የነበረ የእውነት ጠበቃ ሆኖ ከፈርዖን መንጋጋ እሥራኤላውያንን ነፃ ያወጣ የእሥራኤል ሊቅ ነው ፤ ይህ መጽሐፍ ከተዘጋጀበት ዘመን 1950 ዓ. ም. ጋር ሢደመር 3250 ዓመት ይሆናል ፤ የዚህም ሠው ሞያ በመጽሐፍ ቅዱስ ሙሴ ባሕረ ኤርትራን በታምራት እንደተሻገረ ይነገርለታል ።

ዳዊት ከ እሥከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት 1000 አመት ላይ የነበረ እሥራኤላዊ ብልህ ንጉሥ ነው ይህ መጽሐፍ ከተዘጋጀበት ዘመን ጋር ሢደመር 2950 አመት ነው ። ከ150 ዳዊት የልብ ቅንነት የተሠኘውን የፍልሥፍና መጽሐፍ የደረሰልን እሁ ነው ።

ሆሜር ዎዲሜ ከ እስከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት 800 አመት ላይ የነበረ ታላቅ ፅርአዊ (ግሪክ) ደራሲ ፈላስፋ ነው ። ዘመኑም (800+1950)=2750 አመት ነው ።

ጉታማቡዲህ ከ እሥከ አመተ አለም ማለት ከልደት በፊት (543-623) አመት ላይ የነበረ በሩቅ ምሥራቅ ዛሬ የሚሠራበትን የቡዲህ እምነት የመሠረተ ሕንዳዊ ሊቅ ነው ዘመኑ (623+1950) 2573 አመት ነው ።

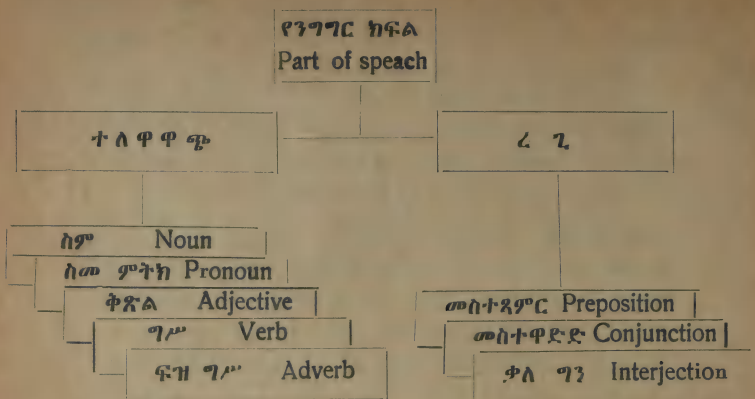
ቅዱስ ፓውሎስ በአዲስ ኪዳን ከአራቱ ወንጌላዊ አንዱ የኢየሱስ ክርስቶስ ዜና ደንግን በጽሑፍ ያሸጋገረልን ታላቅ ሊቅ ነው በ95 አመተ ምሕረት ላይ ሞተ ዘመኑ 1950 አመት ነው ።

ያፌድ ኢትዮጵያዊ በ515 አመተ ምሕረት ገዳማ የነበረ የቤተ ክርስቲያን ዜማ ያበረከተ እጅግ ተወጃጅ ሊቅ ነው ።

ገፊጉፊ ከ540-602 አመተ ምሕረት ገደማ የነበረ የቀን መቁጠርያ ባሕረ አሣብ ያፈለቀ ታላቅ ፅርዓዊ (ክሪክ) ሊቅ ነው። ዘመኑም 1410 አመት ነው።

ግርቴን ሉተሬ ከ 1483-1546 አመተ ምሕረት ገደማ የነበረ የእግዚአብሔር ሥልጣን ለአንድ ሰው ብቻ ተወስኖ አልተሠጠም በሚል ክርክር ፈጥሮ ከሮማ ካቶሊካዊት መቅደስ ተነጥሎ ከ40 አመት ክርክር በሁዋላ ፕሮቴስታንት ነትን እምነት የመሠረተ ታላቅ ጀርመናዊ ሊቅ ነው። ዘመኑም 467ኛው ልደቱ እየከበረ በጉዞ ቀጥሎ ይገኛል፤ ከነዚህ ሌላ የዛሬዬቱን አለም ዜና የእመገቡ በድሡሥና ረቂቅ ገቢር ክንድን አነባብሮ በደም፤ በምግባር፤ ነፃነትና መብትን ከበቂ ጥበብ ጋር አስከብሮ የዛሬዬቱን አለም ወደምት ገኝበት ደረጃ መድረስ የተቻለው በደራሲና ወታደር ዓይነተኛ ብርታት መሆኑ አይከድም፤ በዚህ በሁከለኛው ዘመን የዓለም ብርሃን ከሆኑት ለምሳሌ እነሁስቴል፤ ዳርዊን፤ ሳቢዚየር፤ ማርኮኒ፤ ኤኒፕታይን አይሁዳዊ ከነዚህ በመነጨው ጥበብ የሠው ልጅ የጠፈር ባለቤት ለመሆን ችሎ ይገኛል።

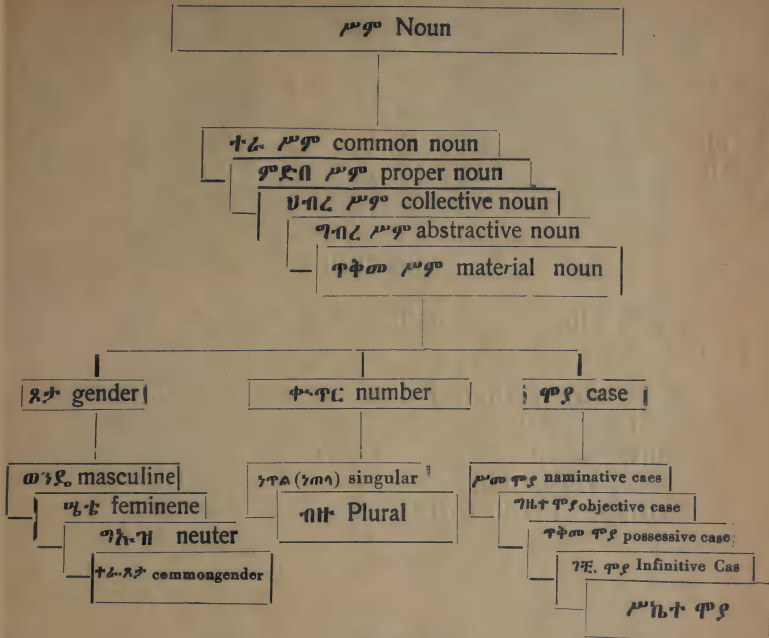
ሰዋስው ማለት የንግግር መክፈቻ ሥርዐተ ጽሁፍ ማወቂያ ነው ።

እነሆ ጥበብን ለመገብዩት ሥርዐተ ድርዐትና ባህልን ወደፊት ለማዝለቅ የንግግር ክፍሎች ከአፍላንት ለፍሬነት መብቀያ ሆኖ ሲታወስ ይኖር ዘንድ አቅድ ወጣለት ። ዝርዝር ሁኔታውን ቀጥለን እናጥና ።

የአማርኛ ሠዋሥው	An Amharic	An English	በእንግሊዝኛ
ትርጉም ።	grammar meaning	Grammar	ትርጉም

የንግግር ክፍል   yenighighir kiffle   is a part of speech   ፓርት ዎፍ አሥፒች   ይባላል

ሥም	Sime	is a noun	ናውን	»
ሥመ ምትክ	Simemitik	is a pronoun	ፕሮናውን	»
ቅፅል (ሥም አካል)	Kitil	is an adjective	አድጄክቲቭ	»
ግሥ	Ghis	is a verb	ቨርብ	»
ፍዝግሥ	Fize ghis	is an adverb	አድቨርብ	»
መስተዋድድ	Mestewaded	is a preposition	ፕሬፖዝሺን	»
መስተጻምር	Mestesamir	is a conjunction	ኮንጃንክቸን	»
ቃለ ግን (ቃለ አጋኖ)	kale ghine (agano)	is an Interjection	ይንቲርጂክቸን	»

ሥም noun

ሥም ማለት መጠሪያ ሥያሜ ሂሆን በማንኛውም ፊደል መነሻ እየሆነ የሚለ ወጥ የሚበዛ የሠው ፣ የመንጋ ፣ የአዝርእት ፣ የአገር የግብር የነዚህንና የሌላም መጠሪያ ነው ለምሳሌ ፡

ሠው ፡ የአዳም ፍጡር ለሆነ ነባቢነትና ልባዊነት ፀጋ ላለው የታ ሣይ ለይ በንጥልና ሀብር መጠሪያ ሥያሜ ነው ።

መንጋ የቤት እንሠሣና የዱር አራዊት ፍጡር ሀብተ ነባቢነትና ለባዊነት ለተመጠኑበት ግሕዝን ጾታና ቁጥር ሣይለይ መጠሪያ ሥያሜ ነው ።
አዝርእት የእህልና ተክል ዝሪት ግሕዝ ለሆነ የሀብር ሥያሜው ነው ።

አገር አህጉር ለሆነ ሠውና ድሡሥ ፣ ግዛፍም ፍጡራን በሀብረትም ሆነ በተናጣላ የሚኖሩበት መጠሪያ ነው ።

ምድብ ሥዓ midibe sime proper noun

በአማርኛ ሥዓ ስም	an Amharic grammar meaning	an English grammar meaning	በእንግሊዝኛ ትርጉም	ምድብ
ኢትዮጵያ	Ethiopia	Ethiopia	ኢትዮጵያ	ይሠኛል
አዲስ አበባ	A. A	A. A	አ. አበባ	
ቀበና	Kebena	Kebena district	ኬበና	
ተፈሪ ፡ ዮሐንስ	Teferi Jonhans	Jon son	ጆንዎን	
ዝቋላ	ZiKuala	ZiKuala mountain	ዙካላ	
አባይ	Abay	Nile river	ናይል	

ህብረ ሥዓ Hibre sime Collective noun

ፍጥረት	Fitret	Creature	ክሪፑር	ይሠኛል
ህዝብ	Hizb	People	ፒፕል	
መንጋ	Menga	Heard	ኸርድ	
ሠራዊት	Serawith	Army	አርሚ	
አዝርእት	Azreth	Crops	ክሮፕ	
ሥጋ	Siga	meat	ሚት	
አጥንት ፣ አንጆት	Athin	Bon boll	ቦን ቦል	

ጥቅመ ሥም Tikme Sime Material noun

ሂኒ
ጨው
ግር
ላብሥ
ቢለዋ
ሥንደ
መኪና

Sini
Cheou
Mar
Libs
Bilawo
Sinde
Mekina

Cup
Salt
Honey
Swit
Knife
Wheat
Car

ግብረ ሥም ghibre Sime Abstractive noun

ጥበብ
ብላሃት
ልጅነት
ነፋት
ነብሥ
እድሜ
ፍጥነት
ድኸት
ሀይል

Tibeb
Bilhat
Lidgyneth
Khfath
Nebs
Edme
Fithneth
Dheth
Hail

Art
Knolege
Boy hood
Hivil
Sol
Age
Quiq
Slow
Force

ሥም Noun

ዘገ

ይመኛል

ከፕ
ሥልት
ሆኔ
ሥት
ናይፍ
ዊት
ከር

ይመኛል

አርት
ናሌጅ
በይ ሁድ
ሂሺል
ሥል
ኤጅ
ኩይክ
ሥሎው
ፎርሥ

(ቀ) በትርጓሜው ተቀራኒ ለሆኑ ሥያሜ ይወጥ፤

ደሥታ፤ ነፃነት፤ ፍጥነት፤ ፍጥረት፤ ክሥረት፤ አርበኛ ማሸነፍ፤ ወጣት፤ ህመም፤ ማዕበል፤ ተሥፋ ቢሥ፤

ጾታ (ወ ገ ነ) = Gender

ጾታ ማለት በተፈጥሮ አቋማቸው ወንድነትና ሄትነትን ጠባይ የሚታይባቸው ሳይላይ በህብር መጠሪያ ሥያሜአቸው ወገን ሂሆን እነሆ ተለይቶም ሂነገር እንደሚቀጥለው ይሆናል ።

ወንድ ጾታ ። ጠባዩ ወንድ ለሆነና ጠቀሥ ድርጊት ሁሉ በጠቅላላው

በሥያሜ መድረሻ (ነ) የሚነገርለት ሁሉ በዚሁ መልክ ተወይሞ ይነገራል ።

ሄቲ ጾታ ። ጠባዩ ሄቲ ለሆነችና ጠቀሥ ድርጊት ሁሉ በጠቅላላው

በሥያሜ መድረሻ "ች" የሚነገርለት ድርጊት ሁሉ ሄቲ ጾታ ሥያሜ ተብሎ ይነገራል ።

ተራ ጾታ ። ጠባዩ ወገን፤ ከሁለት ሴትና ወንድ ለማይለይ አንጓል (ፍናፍንት

ጾታ) ለሆነ ተራ ጾታ ተብሎ ተሰይሞአል ።

ግፁዝ ጾታ ። ጠባዩ ድሙስና ስውር ለሆኑ ነገሮች መጠሪያ ሥያሜ ነው፤

Gender

In English there is no grammatical gender, but (natural gender)
Or the Expression of sex.

There are four genders:

masculine

is used for all males e. g.

father, brother, man, boy, uncle, nephew, husband, son, sir, horse, lion, bachelor, bull, host, etc.

By prefixing or

Suffixing, a word denoting the sex as mals,

grand father, land lord, he goat widower

Feminien

is used for all femals. e. g.

mother, sister, woman girl, aunt, wife, niece, daughter, madam, mare, spinister, cow, hostess, etc.

By prefixing or

Surffixing a Word denoting the sex as a femals.

grand mother, land lady, she goat, widow

Common

is used where the sex cannot be told from the form of the word e. g.

friend cousin, parent, child, patent, relation, baby, person, servant, teacher, pupil, rate etc.

Neuter

is used for in animate objects e. g.

ጾታ Sota is a Gender ጾንደር =

ወንድ ጾታ

Wonde Sota is a Masculin Gendere

ጫሙኩሊን ጾንደር

አባት
ወንድም
አጎት
ጌታ
አቶ
መምህር
ወጠጤ
ወይዘሪ
ሙክት
በረ
ሉሌ

Abath
Wondim
Agot
Gheta
Ato
Memhr
Wotete
Woyfen
Mucith
Bere
Lole

Father
Brother
Auncle
Lord
Mr
Teacher
Goat
Bull
Goat
Oxe
Employee

ፋዘር
ብራዘር
አንክል
ሎርድ
ሚስተር
ቲችር
ጎት
ቡል
ጎት
ምክሥ
ኤምፕሎይ

ይወኛል

ሴቴ ጾታ

Sete Sota is a

Faminen Gender

ፈጣሪን ጾንደር

እናት
እህት
አክስት
እመቤት
ወይዘሪ
መምህራን
ቄብ

Ynat
Ybit
Atcist
Ymebet
Wayzero
Memhr
Keb

Mother
Sister
Ant
Land Lady
Mrs
Teacher
Hen

ጫዘር
ሲስተር
አንት
ሴንድ ሉዲ
ሚስት
ቲችር
ሐን

ይወኛል

ጊደር መሢና ላም ገረድ	Ghider Mesina Lame Chered	Cow Cow Cow Servant	ከው ከው ከው ሴርቫንት
ተራ ጾታ	Terra Sota is a	Common Gender	ከመን ጄንደር
ሰው ልጅ ወላጅ መከን ሞግዚት ፈት እኔ አንቱ እርህ ድመት ዘመድ ውሻ ቤት ዶፒ ወዳጅ ነብር	Seaw Lidge Owiadge Mekan Moghizet Fath Ene Antan, Erso dimet Zemed Ushia Beth Dowro Wodage Nebir	Person Child Parent ? Co Bachelor I You Cat Relation Dog House Hen Friend Tigere	ፐርሰን ቸይልድ ፓሪንት ኮ ባችለር አይ ዩ ኮት ሬሌሽን ዶግ ሀውስ ሂን ፍሬንድ ታይገር

ይወኛል

ግሁዝ ጾታ Ghiuze Sota Neuter ኒውተር ።

ግሁዝ ጾታ	Ghiuze Sota	Neuter	ኒውተር
መግይ	Semay	Sky	አሥከይ
ምድር	midre	Hearth	ኸርዝ
ውሃ	Wauha	Water	ዋተር
እሣት	Ysath	Fire	ፋየር
ፀሐይ	Tsahai	Sun	ሣን
ድንጋይ	Dingai	Stone	አሥቶን
ብልሃት	Bilhath	Knowledge	ኖሌጅ
ህመም	Himeme	Sickness	ሢክኔሥሥ
አሀል	Ehil	Cereale	ሜሪያል
ደሥታ	Desta	Happy	ሀፒ
ትጋት	Tigath		

ልምምደ ጾታ ።

1. ጾታ በአራት ምድብ የተወሰነ ሆኖ ከወንድ አምሥት ፤ ከሜት አሥራ ሁለት፤ ከተራ ጾታ አምሥት ከግሁዝ አሥር ይጻፍ ።
2. ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኙ ጾታዎች ወገንነታቸው ይለይ ።
አባት እናት ሠው፤ ወጠጤ ወላጅ መከን እኔ ሎሌ ገረድ አክሥት ላም አንቱ ዶሮ ዘመድ ወዳጅ ሠማይ ብልሃት ደሥታ ምድር ውሃ ፀሐይ ህመም እኔ እኛ
3. ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኙ ጾታ ወገንነታቸው በመግለጽ ይተርጉም
እኔ እኛ ብዙ ብቻ ሁሉ ሠው አንድ እንሠሣ አራዊት ተዋህሥያን በራራ ከናፊ ።

ቁጥር

ቁጥር ማለት በነጠላና በብዛት የሚነገር ወይም ዘዴ ነው ። እነሆ ለምሳሌ አንድ ቁጥር አንድ ምክንያት በብቸኝነት ይዞ በተነገረ ጊዜ ንጥል ቁጥር ይሠኛል ። እንዲሁም አንድ ቃል (ዎች) ወይም (ች) ወይም (ኛ) በምክንያት መድረሻ ላይ ገብተው ሚገኙ ወደ ብዙተ ቁጥር ተለውጦ ይታያል ። ለምሳሌ

(1) እኔ ንጥል (ነጠላ) ቁጥር ሚያሰማ ፤

(2) እኛ ብሎ ብዝ (ብዙ) ቁጥር ያሥገኛል ።

(3) ሰው ብሎ (ሰዎች) ብዙተ ቁጥር ያመጣናል ፤ እንደዚህ የመ

ሣሰሉትን ቁጥር የሚል ሥያሜ ተቀብለው ይገኛሉ ።

Number

There are two Numbers, Singulr and Plural, The Plural is Formed as it is:

- (a) By adding «s» to the Singular, eg. Boy, Boys, Girl, Gils.
- (b) By adding «es» for Worde ending in a Sibilant or «o», eg. Church, Churches; brush, brushes; box boxes.
- (C) Words ending „y„ Preceded by a consonant change «y» to «ies», eg. Lady, Ladies, Fly, Flies.
- (d) Words in «f» or «fe» Changing to «ves», eg. Leaf, leaves; wife, wives, etc.

ቁጥር Kutir is a Number ናምበር ::

ንጥል ቁጥር	Neteela Kutir	Singular	ሢንጉለር
ብዙ ቁጥ	Biz Kutir	Plural	ፕሉራል
ልጅ ንጥል	Lidge Netela	Boy is a Sing-	ቦይ ኢዝ ሢንጉለር
ቁጥር ነው	Kutir neu	ular Number	ናምበር
ልጆች ብዙ	Lidgyoch Biz Kutir	Boys is a plural	ቦይሥ ኢዝ ኤ
ቁጥር ነው	Neu	Number	ፕሉራል ናምበር
ወይዘሮ	Woyzero	Lady	ሌዲ
ወይዘሮች	Woyzazirt	Ladies	ሌዲሥ

ሞያ Case

ሞያ ማለት ገቢርና ድርጊት ለማሳወቅ ቅጽል ተውሳክ ግሥ መስተዋድድ መስተጻምር ቃለ ግን ተግባራቸው ለመግለጽ ሲገቡ ስልታቸው የሚታወቅበት ሁኔታ «ሞያ» ተብሎ ተሰይሟል ::

ስመ ሞያ (ግብረ ሞያ) (ባለቤት ሞያ) የተባለው ፡፡ ማን ምን ፡ መንሥኤ ጥያቄ በማቅረብ ለሚገኝ ድርጊት ፈጻሚ (ባለቤት) ምን እንዳለው ምን እንደፈጸመ ምን እንደተሠራበት ማን እንደሆነ ፡ ግሥ ፡ ሁኔታው የሚነገርለት ስምና ስመ ምትክ ፡ አድራጊ) ለፈጸመው ሁኔታ የሚታወቅበት ሞያ ተብሎ ይነገራል ፡፡ ለምሳሌ አቶ አማረ ተዋጋ ፡ እነሆ ፡ አቶ ፡፡ የአክብሮት ስመ ሞያ ሲሆን « አማረ » የተባለው ፡፡ ምድብ ስም ፡፡ ሞያው ሠሪ ወይም ገባሬ ሞያ ወይም (ባለቤት) ወይም አድራጊ ጸታው ወንዴ ሆኖ ቁጥሩ ንጥል (ነጠላ) ነው ፡፡

(ተዋጋ) የተባለው ግሥ (ድርጊት) አቶ አማረ መዋጋቱን በሞያነት ሰያሚ መልክ ገልጿል ፡፡

እንዲሁም ነጋሪው ስም ሳይጠቅስ « ተዋጋ » ብሎ መግለጫውን ቢገታ ኖሮ « ማነው » ተብሎ ጥያቄ ማቅረብ ባስፈለገ ነበር ከዚያም በኋላ ከመልስ ጠባቂው ዘንድ « ማነው » ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ " አማረ " ነው የሚል መልስ ለጠያቂው በተነገረ ነበር ፤

እንግዲህ የአቶ አማረ ሞያ በከፊል ሳይሆን በሙሉ አረፍተ ነገር ጣፍጦ ስለተገለጸ በቀራቢው ምሳሌ አውቀናል ። ስለዚህ ስመሞያ (ባለቤተ ሞያ) ድርጊት (ግሥ) ሲነግርለት አድራጊው ስመሞያ ፈጻሚ ተብሎ ይነገራል ። ሌላውም በዚሁ ዓይነት ምሳሌ ሊፈጸም ይቻላል ።

ግዜተ ሞያ (ጥገ ሞያ) (ጥገኛ ድርጊት ተቀባይ) ተብሎ ወይም ተደራጊ በመስተጻምር እገዛና በመጠይቅ ባህል « ማን ፡ ምን » የሚል መንሥኤ ጥያቄ በማቅረብ « ተደራጊ ወይም ጥገኛ ድርጊት ተቀባይ » የተገባረ ግሥ ሲነገርለት የሞያ ተገዢ ወይም «ግዜተ ሞያ» ተብሎ ይነገራል ለምሳሌ «አቶ አማረ ተገደለ» እነሆ « ተገደለ » ተብሎ በተነገረው ድርጊት (ግሥ) ተገባረ መሬት «አቶ አማረ በሌላ አሥጠጊ (አሥከላይ) እጅ ሞያ ተቀይሮ ወይም የሞያ ጥገኛ ተገዢ መሆኑን በምሳሌው ተረድተናል እንዲሁም ይህንን የመሣሰለው ይህንን ወደሆነው ሞያ ይከተላል ።

ጥቅመ ሞያ ወይም ንብረተ (ሞያ) ለማወቅ « የ. ዬ. ሬ. ኔ. ሁ. ህ. ሽ. ው. ዎ. ን. ኛ" በነዚህ አሥራሀንድ ፡ ግእዘ ፡ ሁካይብ ፡ ሣድስና ፡ ሣብአዊ ፡ ፊደሎች ጥቅመ ሞያ መመሥረት ሂቻል ከነዚህም በአንዱ «የ» ፊደል በመነሻ ገቢ ሆኖ ሌሎች ግን በሥመ ምትክ መድረሻ አገናዛቢ ሆነውሂገኙ " ጥቅመ ሞያ ተብሎ ሊፈጸም ይቻላል ።

አገባብ ሞያ (ሥከተቃል) ።

አገባብ ሞያ ማለት አሠካክ ማሣካት ማቀናበር ሂሆን በሥምንቱ የንግግር በሮች አልፈን እያንዳንዳቸው የሚከታተሉበት የአቀማመጥ ወይም የአገባብ ተራ የሚይዙበት ዘዴ ሥከተቃል ይሠኛል ሁኔታውም እንደዚህ ነው ።

- (1) ባለቤት (አድራጊው) ከፍ ብሎ እንደተገለጸው ጸታው ወንዴ ከሆነ ሥለእኤ ነጋሪው ግሠ ሞያ በወንዴ ጸታ አነጋገር ማከናወን ያሥፈልጋል ለምሳሌ ታረቀኝ መጣ ።
- (2) አድራጊዋ ሜቱ ጸታ ። ከሆነች ሥለእኤዋ ነጋሪ ግሥ በሜቱ ጸታ አነጋገር መፈጸም ይገባል ። ለምሳሌ ትእግሥት ዘለቀች ፤
- (3) አድራጊው ወይም አድራጊዋ ሞያቸው በነጠላነት ከተነገረ ድርጊቱም ነጠላ ይሆናል ድርብም (ብዝ ቁጥር) ከሆነ የብዛት መልክ ይከተላል እነሆ ለምሳሌ ።

- (ሀ) ትእግሥት ብቻዋን ዘለቀች-ች (ነጠላ) ሞያ ፤
 (ለ) ዘሪቱና ታረቀኝ ትምህርት ቤት ገቡ-ቡ (ብዙ) ሞያ ፤
 (መ) ታረቀኝ ትምህርቱን ፈጽሞ አገሩ ገባብ (ነጠላ) ሞያ ፤

(4) የአድራጊው ወይም ባለቤት ግሠ ሞያ ።

አድራጊ (ገባሬ) ከግሥና ከተደራጊ በፊት ገቢ ሆኖ የአገባብ ቦታውን ይይዛል ፤ ተደራጊውና ግሥ ከአድራጊው ሁዋላ አንዳመጣጣቸው ሥፍራ ይይዛሉ ።

(5) የድርጊት ተቀባይ (ተደራጊ) አግባብ ሞያ ፤

ድርጊት ተቀባይ ከአድራጊ (ባለቤት) በሁዋላ ከግሥ በፊት ወይም ከባለቤትና ግሥ መሀል ሥፍራ ይዞ ይገኛል ከዚህም ሌላ ከባለቤትና ጥቅመ ሞያ ሁዋላ ከግሥ በፊት ገቢ ይሆናል ለምሳሌ ።

(ሀ) ትእግሥት ጐንደርን ገወበኝች

(ለ) ዘሪቱ ወደ አሥመራ ሄደች

(መ) ታረቀኝ ትምህርቱን አከናውኖ አዲሥ አበባ ተመለሰ ፤

እነሆ ጥቂት የአሠካክ ሞያ ልዩነት በዚህ በመጨረሻው ፤ የጥቅመ ሞያ ምሳሌ ታይቶአል ፤ ይኸውም ትምህርት ከባለቤት ኋላ ከድርጊት ተቀባይ ፊት ሆኖ ሥፍራ መያዙን ፤ ድርጊት ተቀባዩ (አዲሥ አበባ) መከተሉን አይተናል ፤

ሥለዚህ (ድርጊት ወጪ) ወይም አድርጊ « ትእግሥት ዘሪቱ ፤ ታረቀኝ » ሂሆኑ ድርጊት ተቀባዮች (ተደራጊ) ጥቅመ ሞያ ተቀባዮች "ጐንደር ፤ አሥመራ ትምህርቱን" ናቸው «አከናውኖ» ፍዝግሥ ሲሆን « ጐንደርን ሂደች ተመለሠ » የተሠኘው ግሥ መሆኑን ግልጽ ነው ።

Case

Case is the relation in which a noun or noun equivalent stands to other word. There are three cases in English grammar.

Nominative case, is used:

- (1) When the word is the subject of the sentence, eg. The girl did the work, Here 'girl' is in the nominative case.
- (2) After the verb to be, If the nominative case had been used before the verb, eg. It was He who did Here 'he' is in the nominative case after the verb 'was'.

Objective case, is used :

- (1) when the word is in the object (after a transitive verb), eg. I saw him 'Him' is objective case governed by the

verb « saw » .

- (2) When the noun or pronoun is governed by a preposition, eg.
I sent the pen for him . Him , is objective case governed by
the preposition « for »

Indirect objective case, is used :

Transitive verbs often, as in this example, take two
objects one denoting a person, the other a thing.

- (1) I taught him Amharic. Here is the word denoting the
(2) person is the Indirect objective case. The Indirect object
is usually placed first. If the Direct object is placed first
the Indirect object is preceded by a preposition.

Example

I Sent Some Money to him

Direct objective case

Indirect objective case

Here is the word denoting the thing is the Direct objective case.
the Direct object Some time placed first or on the preceding. If the Di-
rect object is placed first the Indirect object is preceded by a Preposition.

Indirect object

I Sent his friend some money

Direct object

Indirect or dative object

I Sent some money to his friend

Direct or accusative object

formerly a dative case with distinct inflexions was used
in English to express direct objects, but now identical forms
are used for the accusative and dative, so the general term
objective is used to cover both.

Possessive case, is used to denote a possessor.

It is formed by adding «s» to singular and plural nouns wh-
ich do not end in «s», eg. The boys' book, the girls' bag and
by adding apostrophe only, to plural, that do end in «s», eg.

The boys' school, the ladies' dresses.

N. B. where the last syllable of a singular noun begins and ends with "s," the apostrophe only, and not another "s," is omitted, eg. mooses' laws; a Weeks' holidays; Herculls' works and day's work two months' absenece, a thillings' warth etc.

ጥያ moya is a case ከዝ

ሥመጥያ (በባቤት)

ግሥ የሚነገርለት ለምሳሌ
እሁ ነው ያደረገ
(እሁ) የተባለው
ሥመጥያትክ ጥያው
አድራጊ ባለቤት ሲሆን
(ነው ያደረገ) የተባለው
ግሥ እሁ ማድረጉን
በሥመጥያ መልክ ገልጿል

ግዚተ ጥያ

(1) ወይም ድርጊት ተቀባይ ለማወቅ (1) ወይም
በግሥ ነጋሪት ማወቅ
ይቻላል፤ በባቤት ጥያው ግሥ
ሚነገርለት የጥያ ተገዢ
ተብሎ ይነገራል ለምሳሌ
እኔ እሁን አየሁ እነሆ
“እሁ” ተብሎ የተነገረው
ሥመጥያትክ ባለቤት (አየሁ በተባለው) ነው
ግሥ በኔ መታየቱን ተገለጸ

sime moya (Balebet) is a Nominetive case

This yemineghirilet
ysu neu yadereghe
(ysu) yetebaleu
simeantic moya
adraghi Blabet sihone
neu yadereghe yetebaleu
ghis ysu madregun
bemoya melk ghealtoal

ጥያትክ ከዝ

is the subject of the sentence
or After the verb; If he
nominetive case had
been used before the
verb; eg. It was he
who did
Here, He, is in nomine-
tive case after the verb (was)
አፍተር ዝ ባርብ ፍ ምዝ »

is an objective case is used

(1) when the word is in the (1)
object (after a transitive
vrbe), eg. I saw him
•him, is objective
case govnrned by the
verb • saw »

ምብክትክ ከዝ

ሁጭን ዘ ወርድ ኢዝ ኢንዝ
ትራንዚትክ
ቤርብ፤ አይ ሦ ሂም
«ሂም» ኢዝ ምብክትክ
ከዝ ገበርንድ ባይ ዘ ቤርብ
“ም»

ghereu sime mitik,
balabet (Ayehu)
betebaleu ghis, bene
metayetun, tegbelet

- (2) ሥም መይም ሥመምትክ በመስተዋድድ ድርጊት ተቀባይ ሆኖ ሲገኝ ለምሳሌ እኔ ብለሩኝ ለአሁኑ ላኩ (አሁኑ) ሥመምትክ ግዚተሞያ ሲሆን በ (ለ) መሥተዋድድ ተገዢ ሆኖ ተገኝ
- (2) sime woyem sme- (2) when the noun or pronoun is governed by a preposition, eg. ሙን ኢዝ ገበርንድ ባይ ኤ ፕሬፖዚሽን ኤግዞምፕ ኢይሣንት ዘፔን ፎር ሂም (ሂም) ኢዝ ኤ ምብጂክተብ ኤዝ ገበርንድ ባይ ዘ ፕሬፖዚሽን (ፎር)
- ghizet moya sihon be (le) mestewadid tegheji hono teghegne

ጥቅመ ጥያ Tikme moya is Possessive Case ፖዚሢዮን ኤዝ

ጥቅመ ጥያ ለማወቅ (የ. ዬ. ፌ. ኔ. ሁ. ህ. ሽ. ሙ. ዎ. ገ. ኛ) በነዚህ አሥራ አንድ ፊደሎች ከነዚህም አንዱ (የ) ፊደል በመነሻ ገቢ ሆኖ ሌሎቹ በሥመምትክ መድረሻ አገናዛቢ	Tikme moya lemawek (ye. ye. re. ne. hu. hoh sh. Wu. wuo, nh, gna) benezih asrahand fidelech, kenezihum, andu (yie) fidel bemeneshia ghebi hono lelochiu	Possessive case, is used to denote a possessor It is formed by adding (s) to singular and plural nouns which do not end in (s) e. g. The boys' book; the	ፖዚሢዮን ኤዝ ኢዝ ዩዝድ ቱ ዴኖት ኤፖዚሞር ኢት ኢዝ ፎርምድ ባይ አዲንግ (ኤሥ) ቱሢ ገገብር ኤንድ ፕሉሬል ናሙንሥ ሁዊች ዱኖት ኤንድ ይን (ኤሥ) ኤግዝ
--	---	--	---

ሆኑው ሢጊጊኝ ጥቅጣጥ ያለው ስላለው

besimemitik medreshia
aghenazabi, honeu
sighnegnu Tikme
maya litaweke
ychialal Lemisale

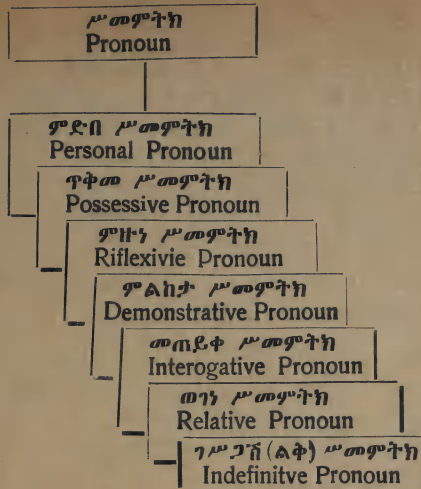
ምጥል ዘበይሥ በክፍል
ዘገርልስ በግ ኤንድብይ
አዲንግ አፓሥትፍፍዎንል
ቱ ፕሉራል ዛት ዱ ኤንድ
ኢን (ኤሥ) ዘበይሥ አሥ
ኩል ዘሉዲሥ ድሬሥሥ

የ = የኔ
የ = የአንተ
የ = የርህ
የ = የአንቺ
የ = የኛ
የ = የአርሥዎ
የ = የነርሱ
የ = የነዚያ
ገንዘብን —ን
ደብተራ —ሬ
ብርሃኔ —ኔ
ደብተርህ —ህ
ደብተርሽ —ሽ
ደብተራችን —ን
ደብተርዎ —ዎ
ደብተራቸው —ው

y- yene
y- yeante
y- yersu
y- yeanchi
y- yegna
y- yerso
y- yenersu
y- yenzia
genzeben —n
debtere —r
berhane —ne
debterh —h
debtersh —sh
debterachin —n
debterio —o
debterachioW—ow

is my
is your
is his
is your
is our
is yours
is their
is theirs
is myin
is my books
is my sight
is your books
is your books
is your booy
is your books
is their books

girl's bag and by add-
ing apostrophe only,
to plural that do end
in (s) The boys'
school; the ladies'
dresses

እነሆ ሥመ ምትክ ማለት በተራና በምድብ ሥም ፈንታ ገቢ ሆኖ የሚያገለግል ቃል ነው። በቤተ ክህነት በኩል "ተውላጠ ሥም" ተብሎ የምንገለገልበት "ሂሆን" በአማርኛችን ሥመምትክ በወባት ክፍል እንደተመደበ በዚህ ታውቋል ለምሳሌ ።

(ሀ) እኔ አንተ አንቺ እኛ እናንተ ፤ እሱ እሷ እርሃ ፤ እነርሱ ፤ እነሆ እነዚህ ለነባቢነትና ለባዊነት ላለው ፍጡር የግልና ያክብሮት ሥመምትክ ነው።

(ለ) እነኝህ እነኛ እነዚያ እየተሠኙ የሚነገረው ለሚዳወሥና ለማይዳወሥ በቅርብና በርቀት ምልክታን ለብሃ ለሚነገር ሥመምትክ ነው።

(መ) መልመጃ መጽሀፍህ አያሻኝም የራሄ ይበቃኛል እነሆ በዚህ «የራሄ» የተባለው ምዙነ ሞያ "ሂሆን" «አያሻኝም» የተሠኘውን ፤ ቃለ ግሥና ሥመምትክ በውሥጠ ቀሪነት አግዶ «ይበቃኛል» በተባለው (ድርጊት ግሥ) ገልጾ ሥም ሣይጠቅሥ በሥመምትክ ተጀምሮ በሥመምትክ ብቻ እንደ ተፈጸመ ተመልክተናል ሌላውም እንደዚሁ ያከናወናል።

The Pronoun.

A Pronoun is a word that stands instead of a noun, or name, equivalent, there are seven kinds of pronouns, as example

(1) I don't your books; mine are sufficient. Here «mine» is nomi-
native case, subject of the verb "are."

(2) He made himself King. He bought it himself, I did it my
self, you are not yourself to day, He did the work by himself, The
little boy can walk by himself etc.

(3) Devid and Haileselasie I were both rulers of their country, The
former was a Judah King and, The later is an Ethiopian King, both are
father and son, but they have no such different idea.

(4) The girl lost her bag, but she has changed her mind

personal and possessive pronouns

The boy who spoke was my brother;

The girl whom you saw was my sister;

She is a such editor her style is most attractive and she hurt
all the men's heart.

ሥመምትክ Simemitik is a Pronoun ፕሮናውን

1. ምድብ ሥመምትክ
2. ጥቅመ ስመ ምትክ
3. ምዙጎ ስመ ምትክ
4. ምልክታ ስመ ምትክ
5. መጠይቀ ስመ ምትክ
7. ገሥጋሽ (ልቀ) ስመምትክ

መጠይቀ ስመ ምትክ (ግን ምን) ጥቅ

ለምሳሌ

ምድብ ሥመምትክ

እኔ
አንተ
አሁኑ
አሁኑ
የ
እኛ
እርህ
እርሱ

ጥቅመ ሥመምትክ

የኔ
የንተ
የርህ
የርህ
የሁ
የኛ
የርህ
የሁ

midibe Simemitik
tikme Simemitik
mizune Simemitik
milketa Simemitik
meteyk Simemitik
waghe Simemitik
lik Simemitik

Lemsale

Midib Seimemitik

ené
ante
isu
esua
ia
egna
ersso
enersu

Tikme Simemitik

yené
yante
yersu
yersua
yesu
yegna
yerso
yenesu

personal pronoun
possessive
reflexive pronoun
demonstrative
interogative pronoun
relative pronoun
indefinitive pronoun

Example

is a personal pronoun

— I
— you
— he
— she
— it
— we
— you
— they

is a Possessive pronoun

— mine
— yours
— his
— hers
— its
— ours
— yours
— theirs

ፕሮፖናል

ፖዚቲቭ ፕሮናውን

ሪፍሌክቲቭ ፕሮናውን
ዴሞንስትሬቲቭ ፕሮናውን
ኢንተሮግቲቭ ፕሮናውን
ሪላቲቭ ፕሮናውን
ኢንዲፊኒቲቭ ፕሮናውን

ኢንዲፊኒቲቭ

ፕሮፖናል ፕሮናውን

እኔ
የ
ሂ
ሺ
ኢት
ዊ
የ
ዜይ

ፖዚቲቭ ፕሮናውን

ማይን
የርስ
ሂዝ
ሽርስ
ይትዝ
አወርስ
የርስ
ዘይርስ

ይሆኛል

ይሆኛል

ይሆኛል

ሥመምትክ Pronoun

ምዙጎ ሥመምትክ	mizune	Simemitik	is a	Reflexive Pronoun	ሪፍሌክቲቭ ፕሮኖውን
እራሜ	Erase		is a	myself	ማይሜልፍ
እራሥህ	Erasah		»	yourself	የር ሜልፍ
እራሙ	Erasu		»	hem self	ሂም ሜልፍ
እራሥዋ	Erasua		»	her self	ኸር ሜልፍ
እርሙ	Ersu		»	it self	ይት ሜልፍ
እራሳችን	Erasachine		»	our selves	እውር ሜልፍ
እራሥዎ	Eraso		»	your self	የርሜልፍ
እራሳችሁ	Erasachio		»	they self	ዜይ ሜልፍ

ይሠኛል

ምልክታ ሥመምትክ	milketa	simemitik	is a	Demonstrative Pronoun	ዲሞንስትሬቲቭ ፕሮኖውን
ይህ	yh			This	ዚሥ
ያ	ya			That	ዛት
እንድ	Ande			One	ዋን
እንደዚህ	Andezih			Such	ሳች
ይህንን	yhnen				
ይህንንም	yhnenm				
ያ	ya				
ያንን	yanene				
ያንንም	yanenm				
ያኛው	yagnau				

ይሠኛል

መጠይቅ ሥመምትክ	meteyk simemilik	is an Interogative pronoun	ይንቲሮጌቲብ ፕሮናውን
ማን	man	who	ሁ
ማንን	manen	what	ሁዋት
ማነኛው	manegnau	which. etc.	ሁዊች
ምን	mene		ይሠኛል
ይቶ	yetu		
ይቶን	yetun		
ይቶኛው	yetegnau		
ወንክ ሥመምትክ	Waghene simemilik	is an Relative pronoun	ፊሉቲብ ፕሮናውን

እንደነሁ	Endenesu	who	ሁ	ይሠኛል
እነኛ	Enegna	what	ሁዋት	
እንደነኝህ	Endnegnih	which	ሁዊች	
እነንተን	Enenten	that	ዛት	
እነንትኛ	Enenthna	as. etc.	እዝ	
እነርሱ	Enersu			
ማንም	manime			
ምንም	minime			

ልምምደ ሥመምትክ ።

(ሀ) ከሚከተለው ሥመምትክ አንደዩ ምድባቸው ይገለጽ ።

የኔን መጽሀፍ ማን ሠረቀ ፤ እሱም አንድ ምክንያት ነው በርሳህ አያሻኝም የራሴ ይበቃኛል እሱ ለባለጋራ ምርጥ እድል ይሰጣል የኔ ነበር ፤ የእርስዎ ነበር ለብዙ ያገለግል ነበር ።

(ለ) ከዚህ ቀጥሎ ከሚገኝ ሥመምትክ ምን ሥህተት እንዳለ ይገለጽ ።

(1) ያንተ ልጅ ወባ ቢይዘው የወባ አብነት (መድኃኒት) ይሰጠውና ያጠፋዋል ።

(2) ሚኒስትሩ ወደ አሥመራ ሄደ የተጓዘበትም መጓጓዣ በአዲስ አፍር ማረፊያ ነበረ ።

(3) ከዚያ የጨዋታ መግቢያ ሁለት ብር ሲገመት ምግብና መጠጥም ይጠቀልል ነበረ ፤ ይህም በጥቂት ዕለት ይፈጸማል ።

(4) አበራ ከራሱ ቡችሎች ጋር ቆመ ።

(መ) የሚከተሉትን እጥፍ አረፍተ ምክንያቶች በተዘምዶ ሥመምትክ በማያያዝ አስፈላጊ ሆኖ በሚሆንበት እንዲተካከል ።

(1) ያቤት ነው ከሱ የሠራው ነው (2) አንተ ድምጹ ሰማህው ፤ የሱም ደምሶ የገደል ማሚቶ ይመስል ነበር (3) ለሞኝ ተደሣች አንሁን ለነርሱም ተከታያ ቸው አንሁን (4) በጸደይ የተከልነው ተክል እነርሱም አላፈሩም ።

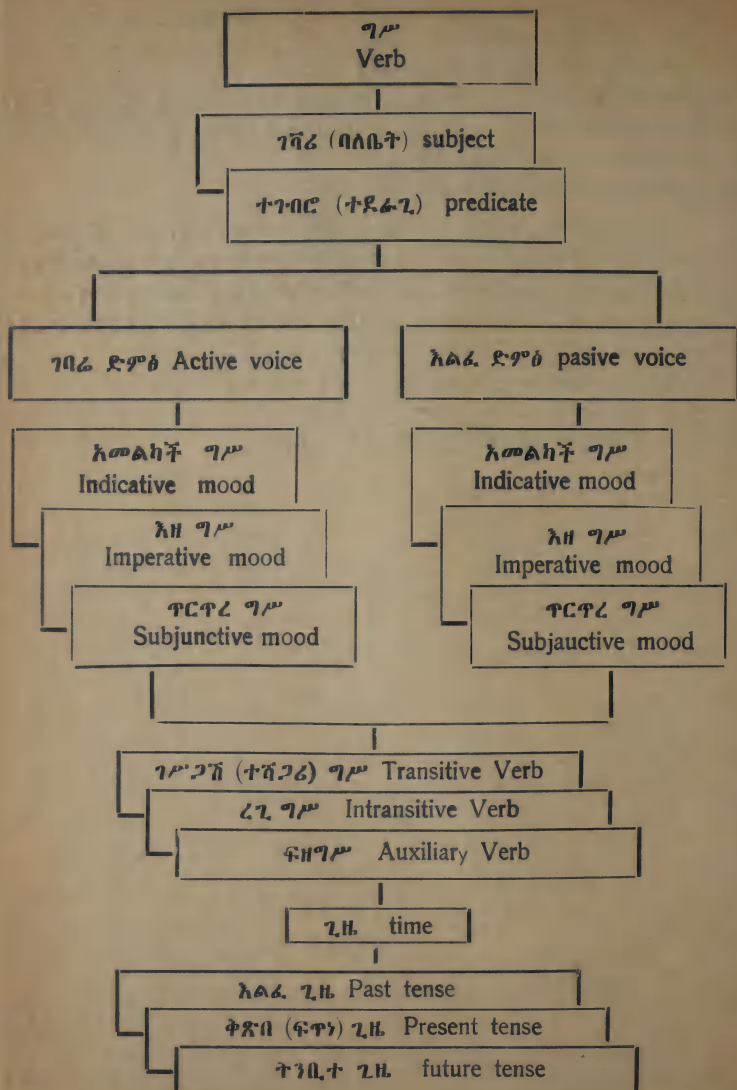
(ሀ) የሚመለከተውን ሥመምትክና ሥም እየተለየ ግልጽ ትርጓሜውን በመረዳት ከ(ሀ) እና (ለ) ከሚገኙት ልዩነት እየተመዘነ ትክክለኛው በአነጋገር ስያሜ ይለይ

- (ሀ) እነዚያ ያለፈው ጥያቄ ያልመለሰው እሱ አሁን በጣም ጥሩ መልስ ሰጠ ።
- (ለ) ያለፈውን ጥያቄ ያቃተው ልጅ አሁን ተገቢውን መልስ ሰጠ ።
- (ሀ) በተመሳሳዩ ዘንድ ሞገስ የማይሰጠኝን ልብስ አልለብስም ።
- (ለ) በተመልከቶ ዘንድ ሞገስ የማይስገኝልኝን ልብስ አልለብስም ።
- (ሀ) ከአባቴ የወረሰኩትን ዕድል ለልጄ አወርሰዋለሁ ።
- (ለ) ከአባቴ ያገኘሁትን እድል ለልጄ አወርሰዋለሁ ።
- (ሀ) መናገር ገለባ ነው (ለ) መሥራት ግን ፍሬ ነው
- (ሀ) መንግሥትና ሕዝብ አቅምና ልብ (ለ) መተባበር የሥልጣኔ በር ።
- (ሀ) ህጉ እንዲህ ያዘናል ቁሙ ሥሙ ተመልከቱ ይለናል ።
- (ለ) ህግ ሢጠም ማጉንበስ ሕግ ሢጥም መገስገሥ ይለናል ።
- (ሀ) አንተ ሆይ ለጠላትህ የሚገመጥ ዳጽ አትሁን ።
- (ለ) አንተ ሆይ ለጠላትህ የሚገመጥ ዳቦ ሁን ።
- (ሀ) አንቺ ሦስት ዓይነት ነሽ 1ኛ እናት ለምኔ 2ኛ ትሁን ባቦ 3ኛ ይሥማ አገር ።
- (ለ) እሷ ሦስት ዓይነት ነች 1ኛ ጣዝሙት 2ኛ ንቡት 3ኛ ተርቡት ።
- (ሀ) ለዚያ ሀብትና ክብር በመታመን የሚሠጥ ነው
- (ለ) ለዚያ ሀብትና ክብር በጌትነት የሚሠጥ ነው ።

- (ሀ) ይህ ሀጢአት ከሞት ሁዋላ ሥልጣን የለውም
- (ለ) ይህ ሀጢአት ከሞት ሁዋላ ሥልጣን አለው
- (ሀ) ያ ምኞት ለሠው ልጅ የህይወቱ መምሪያ ነው አለች
- (ለ) ያ ምግብ እንዳሠኘ መብላት ሂረታል መጠጥ ግን መለኪያ ያሻዋል አለች
- (ሀ) እሡ በ24 ሥዓት 10.800 ሊትር አየር ይመገባል ፤ በደቂቃ 150 ቃላት ይናገራል ፤ በደቂቃ 70 ቃላት ይጽፋል
- (ለ) እሡ በ24 ሥዓት 50.000 ሊትር አየር ይመገባል ፤ በደቂቃ 300 ቃላት ይናገራል ፤ በደቂቃ 200 ቃላት ይጽፋል ።
- (ሀ) እነርሱ ሂረጩንቅ የገባ ፤ ሂረጩንቅ ያወጣል ብለው አመኑ ።
- (ለ) እነዚያ ሠው ሁሉ ደጁን ቢያፀዳ ከተማም ይፀዳ ነበር ተብሎ አመኑ ።
- (ሀ) እሡ ሥጋዬንም ብሉ ደሜን ጠጡ እንኩ፤ ነገር ግን አገሬን በምንም አትንኩ አለ
- (ለ) አገሬን አትንኩ፤ ነገር ግን ሥጋዬን ብሉ ደሜንም ጠጡ እንኩ አለ ።
- (ሀ) እሡም ሂረል ከመቶ ሥንዴ ውሥጥ አንድ እንክርዳድ ቢገኝ ለአንዱ ተብሎ ሁሉንም ማጨድ ይገባል አለ
- (ለ) እሡም ከመቶ ስንዴ ውሥጥ አንድ እንክርዳድ ከተገኘ ለአንዱ ተብሎ ሁሉን ማጨድ አይገባም አለ ።
- (ሀ) መምህር ከሺህ መሥማት አንድ ማየት ይበልጣል ብሏል
- (ለ) መምህር ከአንድ ማየት ሺህ መሥማት ይበልጣል ብሏል
- (ሀ) አዋቂ ከሺህ እውቀት አንድ ግራም እድል ይበልጣል ይላሉ ።
- (ለ) ያመጣል መንገድ፤ ይወሥዳል መንገድ፤ አንድ የሚጠላ፤ አንድ የሚወደድ አለ
- (ሀ) የሥልጣኔ ትርፍ ጭንቀት ነው (ለ) የሥልጣኔ ትርፍ ብልፅግና ነው ።
- (ሀ) እሥዋ ያ ቀዝቃዛ ባል ባገኘሁ አለች (ለ) እሡም ያች ሙቅ ሚሥት ባገኘሁ አለ ዬተኞቹ መሳይ ይሆን ?
- (ሀ) ፀሐይ ሳይርቅ ድርቆሽ አቅርቡ (ለ) አባት ሳለ አጊጡ ፀሐይ ሳለ እሩጡ ።
- (ሀ) ሳይታደምጡ አትሩጡ ፤ ሳይታላምጡ አትዋጡ (ለ) ሳይታደምጡ እሩጡ ።
- (ረ) ከዚህ በሚከተለው ምድብ ፣ ጥቅመ ፣ ምዘነ ፣ ምልክታ ፣ መጠይቅ ወገነ ሥምምትክ በረድፍ ይለይ ፤
- ምንም ማን እነርሱ የቱ እኔ እንተን ይህ እራሴ የኔ
- አንተ የነሡ አንድ ፣ ምን ለነኛ ፣ ሞገሥ ፣ ተዋበች ፣ ምዕዋ ፤
- (ሀ) የገንዘባችሁ ጥቅም በሰዋሰው ታገኙታላችሁ አለ ።
- (ለ) የገንዘባችሁ ጥቅም በሰዋሰው አታገኙትም ፤ አለ ።
- (ሀ) ይህ የባህል ክፍል ተማመኑ ሥሩ ይለናል ።
- (ለ) ይህ የፍርድ ክፍል ማስረጃ አለህን ? ይላል ፤ የማናቸው ይታመናል
- (ሀ) ደራሲ ማለት ጠበቃ ማለት ነው ።
- (ለ) ደራሲ ማለት መምህር ማለት ነው ።
- (ሀ) እኩያው እንዲህ ሲል ። እኩል ለመናገር ጉልበት ማስተካከል አለ ።

- (ለ) እኩያው ሚመልሥ ፣ እኩል ለመናገር ሥራን ማስተካከል አለ ።
- (ሀ) እነሱ ዘንድ ቢሮ ተስፋፋ ሥራ ጠፋ ።
- (ለ) እነኝ ዘንድ ሥራ ተስፋፋ ፤ ቢሮ ጠፋ ።
- (ሀ) መምህራት እንዲህ አለ ። ፡ ከብዙ እብድ መሀል አንድ ልባም ቢገኝ እብድ ይሰኝ።
- (ለ) መምህራት እንዲህ አለች ። ፡ ከብዙ እብድ አንድ ልብ አዳማጭ ቢገኝ እብድ አይሰኝ።
- (ሀ) ትዕግሥት ዋስ ነች ፤ ለሕይወት ።
- (ለ) አቶ ትዕግሥት ዋስ አትሆንም ። ለሕይወት ፤
- (ሀ) ቤተ እግዜር አትግቢ ያለችሁ ለምነው፤ ደማምነትዋማ ተፈጥሮዋ እንጂ ነው አለ ።
- (ለ) ቤተ እግዜር አትግቢ ያለችሁ ለምነው ደማምነትዋማ ተፈጥሮዋ አይደለም አለ ።
- (ሀ) እነሱ አካለ መጠን የደረሰውን ልጅ የልጅነቱ ጥብቆ ቢያለብሱት ይሆንዋል አሉ ።
- (ለ) እነኝ እንዲህ መለሱ። አካለመጠን የደረሰ የልጅነቱ ጥብቆ ቢለብሥ አይሆነውም። አሉ
- (ሀ) አምሳ ዳቦ ከመላሥ ፤ አንዱን መግመጥ አሉ ።
- (ለ) አንዱን ዳቦ ከመግመጥ ፤ አምሳውን መላሥ አሉ ።
- (ሀ) አጭር ትምህር ለሀይወት አደገኛ ነው አሉ
- (ለ) አጭር ትምህርት ለሀይወት አብነት አለው አሉ ።

ግሥ

(ሀ) ግሥ ማለት ክወና ወይም ድርጊት ነው። የሚበዛ የሚለውን በአዎንታና አሉታ ከፍተኛ ያድራጉት ማመርያ ነው። ግሥ ነባር ነው። ፤ ሞያና ሥራት አለው። ማሬም ነው። ፤ ጊዜንም ይከተላል። ፤ ለምሳሌ (1) ኳሁን መታሁ። እሱ ይዘፍናል። እነሆ ይህ ሁኔታና ጊዜን ገላጭ ግሥ ነው። (2) የጥበብ መቅድም እግዚአብሔርን መፍራት [፻፺] (3) አድራጊው ንጥል ሲሆን የክወናው ወይም የድርጊቱ (የግሡ) ስሜት ነጠላ ይሆናል። ብዝሃ ሲሆንም እንደዚሁ የብዛት ስያሜ ይከተላል። (4) ሞት በአቤል ተዝክር በሮቤል [ተጀመረ] ድንገተኛና ዘገይቶ ደራሽ [ሆነ]

(ለ) ጥበብምን መቅድም ማድረግ እንደሚገባው «ሞትና ተዝክር» በማን እንደ ተጀመረ ጠነው። ሆኖ ተጀመረ። በተሠኘው (ክወና) ግሥ ግልጽ ሆኖ ተገኝቷል። ከዚህም ሌላ «መፍራት፤ ደራሽ» ተብሎ የተገለጹት ፍዝ (ረዳት) ግሥ፤ የ «ነው» የ «ተጀመረ» የ «ሆነ» ግሥ ጥገኛ ሆነው መገኘታቸው በምሳሌው እንደተገለጸ ታይቷል። እንግዲህ ሕይወትን ያህል ጎዳና ግሥን (ክወና ወይም ድርጊት) ሳይከተል ገዝ መፈጸም ስለማይቻል የግሡን አበዛዝና አገዛዝ በአግባብ ሞያ ምድብ እንመልከት።

(መ) ኳሁን አመታለሁ።

እሁ ዘፍኖአል።

ግሥጋሽ (ሥድ)ግሥ

[ረገ ግሥ]

(ሠ) በብዙ ትግል ተምራአለሁ የሆነሆኖ ፈተና ማለፍ እችል ይሆናል።

[ረገ ግሥ]

[ጥርጥረ ግሥ]

[ፍዝ ግሥ]

ሥራተ ግሥ

መሠረተ ግሥ

ጉዋደ ግሥ

ነባረ ግሥ

እዘ ግሥ

ውዝግበ ግሥ

ሣፈ ግሥ

ሥራተ ግሥ በማነኛውም ፊደል መነሻነት ሊፈጠር ሚችል ለምሳሌ ወደደ፣ ወራ፣ ጋረ ማረ፣ ራሠ እነዚህ የመሳሰሉ ሚሆን እንደጸታውም በህል ሥራተ ግሥ ሊፈጠር ይቻላል ከዚህም ሌላ መሠረተ፣ ንድ፣ ነባርነት ትእዛዝ መልክ፣ ውዝግብ፣ ሣፈነትን አለው ከዚህ ቀጥለን መሠረት ከሌላ ግድግዳ ሥለማይገኝ የመሠረተ ግሥ ሞያ እንመልከት።

መሠረተ ግሥ

መሠረተ ግሥ ማለት የግሥ ወላጅና መክፈቻ ሂሳብን ሥያሜን ይከተላል እንጂ ጸታና ብዛት አይኖረውም በጠቅላላው (ሥም) ስለሆነ የአማራን ሞያ አይከተልም ለምሳሌ (መሥራት መብላት መኖር መሞት እነሆ እነዚህን የመሣሰሉትን ሂሳብን በሞያ ገብቶ ሂሳብ እንዲህ ይሆናል ።

በሀውት ዘመን ጠንክሮ መሥራት ችግርን ያሳወጣል፤ በልግም መብላት መለኮታዊ መቅመፍት ይቀወቅሃል፤ ሀብት የጉድ መሸፈኛ ነው፤ በዚህ ዓለም ለመኖር አንደኛው ገንዘብ፤ ሁለተኛው ሦሥተኛው ገንዘብ ነው፤ በዚህ ዓይነት በሞያ ውሎ ሂሳብ የግሥ መሠረት መሆኑን በፈዘዘ መልክ አማይቷል እንጂ አላሠረም ስለዚህ ከዚህ ቀጥለን ጉዋደ ግሥን እንመልከት፡

ጉዋደ ግሥ

ጉዋደ ግሥ ማለት በተመደቡ ፊደሎች ተወሥኖ ማለት በአንድ ፊደል ተነሥቶ አሥክ ወባት ከዚህም በላይ ጉዋደ ፊደልን በመፍጠር ለምሳሌ (፲.ሻ ኑ.ና. ዋ.ያ. አይደላችሁም) እነዚህ የመሣሰሉት ሁሉ ነው፤ ከዚህ ቀጥሎ ሥለነባር ግሥ እንመልከት ።

ነባር ግሥ፤

ነባር ግሥ ማለት የሚለወጥ የማይወላውል፤ በእርባታ ምድብ አጃቢነቱ የማይለቅ ሥመምትክን በአዎንታና አሉታ ሥልት ለውጦ የሚገልጽ ሦሥት ዓይነት ነው፤ ለምሳሌ ነው አለ አለኝ እነዚህ ናቸው እነዚህም በእርባታ መልክ ሂሳብ እንዲህ ይሆናል ።

በአዎንታ መልክ ሂሳብ Affermative mood			በአሉታ መልክ ሂሳብ Negative mood		
ነጡ	አለ	አለኝ			
ነኝ	አለሁ	አለን	አይ—አይደለሁም—ም	የ—የለሁም—ም	የ—የለኝም—ም
ነህ	አለህ	አለህ	አይደለህም	የለህም	የለህም
ነሽ	አለሽ	አለሽ	አይደለሽም	የለሽም	የለሽም
ነው	አለ	አለው	አይደለም	የለውም	የለውም
ነች	አለች	አላት	አይደለችም	የለችም	የላትም
ነን	አለን	አለን	አይደለንም	የለንም	የለንም
ነዎት	አሉ	አለዎት	አይደሉም	የሉም	የሉትም
ናችሁ	አላችሁ	አላችሁ	አይደላችሁም	የላችሁም	የላችሁም
ናቸው	አሉ	አላቸው	አይደሉም	የላቸውም	የላቸውም

እዘ ግሥ

እዘ ግሥ ማለት የመሠረተ ግሥ ተወላጅ ሥምን የሚከተል የማይበዛ ቅፅበ ጊዜና ትንቢት ጊዜን ተከትሎ ሞያን የሚያሥፈጽም እንደጾታዎች ሥሜትና ቀላጥር የሚከተል ትእዛዛዊ ግሥ ነው፤ የሥራቱም መገኛ ሥልት ከማንኛውም ፊደል የሚገኝ ነው ለምሳሌ

<u>እራሥን በማዘዝ</u>	<u>ሁለተኛውን ወሎ በማዘዝ</u>	<u>በፎኛ ፊደሚ ፈቃደኝነት በትንቢት ጊዜ</u>
ል-ልሥራ	ሥራ	ይ-ይሠራ
ልብላ	ብላ	ይብላ
ልተኛ	ተኛ	ይተኛ
ልነሣ	ተነሣ	ይነሣ

እነሆ እነዚህ የመሳሰሉትን ሢሆን አንዳንዱ ቃላት ግሥ እራሡ ትእዛዝ የለ በወ ፈቃድንም የደረበ ነው፤ ነገር ግን አማርኛችን በአብዛኛው የትእዛዝና የውል መልክ ላይ አንጉል (ፍናፍንት) አሻሚ በመሆኑ ብዙ ክርክር ፈጥሮ ይገኛል ሥለዚህ በትእዛዝ ግሥ መራቀቅ እጅግ ጠቃሚ ሆኖ ይታያል ከዚህ ቀጥሎ ሥለውዝግበ ግሥ እንይ

ውዝግበ ግሥ

ውዝግበ ግሥ ማለት በከፊል ፀፀታዊ ሥሜትን የሚከተል በመሥተፃምር ጥገኝነት እየታዘለ ለምድብ ግሥ እገልግሎት የሚውል ነው፤ በውነቱ መልኩና ግብሩ እንደ ፍዝ ግሥ ሁኔታ የተከተለ ነው፤ ጾታና ቀላጥርን ተከትሎ ሥሜትን በፈዘዘ መልክ ይገልጻል እንጂ አይገታም በጠቅላላው ወላዋይና ውዝግብንን የተከተለ መገኛውም (ነበረ ኖሮ) በሚል ቃላት ተወሥኖአል ለምሳሌ

እነሆ በአረፍተ ነገር ሢያገለግል እንዲህ ሆኖ ይገኛል

1 ልመታ በሥብ [ፑሮ] መቼ እንዲህ [ክር]

2 ቢተኛ [ፑሮ] መቼ እንዲህ ያድግ ነበር

3 አምና ይኸን እንደ ዘንድሮው በሥብሰባ [ቢኖር ኖሮ] ይመረጥ ነበር በዚህ ሁኔታ እንደተመለከትነው ውዝግብና ውልውል አነጋገር አሥገብቶ እንደገለጸልን አይተናል ከዚህ ቀጥሎ ሣፊ ግሥ እንመልከት ።

ሣፊ ግሥ ።

ሣፊ ግሥ ማለት የእርባታ ውጣት ወይም ንጥረ ግሥ ይወኛል ወይም የነጠረ ሥለሆነ (ሥም) ሊባል ይቻላል ለምሳሌ

ምረት	<u>[ሥፊ]</u>	ትንሥ
ሥሪት	ብልት	ውድቅት
ሞርግ	ጥጤት	ርጊት

እነሆ እነዚህ የመሳሰሉት የድርጊት (የመሠረተ ግሥ) ውጤት ሥለሆነ በሣፊ ግሥ ሥያሜ ልንመሥላው አሥፈለገ ከዚህ ከጥሎ ለዚህ ማስረጃ የእርባታ መክፈቻ ግሥ እንመልከት ።

የእርባታ መክፈቻ ።

ዓይነት	አርእሥት	ሞያ	ክፍለ ጊዜ
መሥራት	መሠረተ ግሥ	ረጊ ግሥ (አሣሪ ጠፋሪ)	ቅዕበ (ፍጥነ)
ሠራሁ	ድርጊተ ግሥ	ረጊ (አሣሪ)	"
ይሠራል	እዘ ግሥ	ረጊ (አሣሪ)	"
ሠርቶ	ፍዘ ግሥ	ገሥጋሽግሥ (ሥድ ግሥ) ተሻጋሪ	እልፈ
ይሠራል	ገበረ ግሥ	ገሥጋሽ ግሥ	ትንቢተ
ሠሪ	ቅዕለ ግሥ	ረጊ ግሥ (አድራጊ)	
አሠራር	ፍዘ (ጥገኛ) ግሥ	እቅድ ግሥ	
ሥራ	ሣፊ ግሥ	ድርጊት ድርጅት	

እነሆ ይህ የሠዋሠው ሥልት ማግኛ የጨመቃ ውጤታቸው ይህ ሥለሆነ እርባታዊ መክፈቻ የመሠኘት ምክንያት መፍጠር አሥረለገ ።

እርባታ ምንጭ ።

እርባታዊ ምንጭ ወይም መሪ ማለት አንዱን ነገር መሠረት ሆኖ ብዛቱ የምንጠቀምበት ጾታና ገቢር ማሥፋፊያ ነው ። ይህም አድራጉወት ሢፈፀም ውሥን መነሻና መድረሻ ፊደሎች ይገኛሉ ለምሳሌ (1) በእልፈ ጊዜና ትንቢት ጊዜ ለሥመምትክ እርባታ በ መነሻ መሪነት የሚገልጹ ሦሥት ፊደሎች [፮.ኤ.ደ.] ሢሆኑ እንዲሁም በመድረሻ ፈጻሚ ሆነው የሚገኙ [ሁ.ሀ.ሉ.ል.ሽ.ን.ዮ] ፊደሎች ገብነት ተወሥኛ አል ።

ለምሳሌ መሥራት መሠረተ ግሥ

በመነሻ

በመድረሻ

ት- ትሠራለህ -

ሀ

ትሠሪአለሽ -

ሽ

እ- እሠራለሁ -

ሁ

ይ- ይሠራል -

ል

ይሠራል -

ራ

ይሠራሉ -

ሉ

እን- እንሠራለን -

ን

እነሆ ባዚህ ሁኔታ ለሥመምትክ እርባታ ገቢ ሆነው በሞያ እንደተገኙ ተመልክተናል (2) እንደዚሁም በአዎንታና አሉታ ወይም በአምቢታ መልክ ወይም ትእትእዛዘ ክልከላ ሢረባ እነዚህ [አ ካል አገ አይ] በመነሻ መሪነትና በ [መ] ገብነት ሢገለጽ ትእዛዘ ክልከላና እምቢታ እርባታ ይገኛል ለምሳሌ ፡

በመነሻበመድረሻ

አ — አትሠራም

—ም

አትሠራም

አል — አልሠራም

አን — አንሠራም

አይ — አይሠራም

አይሠራም

እነሆ በዚህ መግለጫ ተመልክቶ እንደሚታየው ዑሉ በትንቢት ጊዜ ሚሆን በእልፈ ጊዜ የእርባታ መሪ ፊደሎች [ው] በአንዲሁም በመድረሻ ገዢ ፊደሎች ተለዋዋጭ ሆነው ይገኛሉ፤ እንዲሁም በአሉታ ክህደተ መልክ እርባታ ሆኖ በእል መሪነት በፓ ገዢነት ይፈጸማል።

The verb

A verb is a word which we can make an assertion. What is asserted is an action or state.

- (1) The person or thing which we make assertion is called the subject of the verb.
- (2) What we say about the subject is called the predicate; Here is the Example.
- (3) I hit the ball (action) He is dance (state)
- (4) I Know that you are late is not my fault

subject	ባለቤት
---------	------

predicate	ተገባሮ ደርጊት
-----------	-----------

- (5) I hit the ball' she is dancing

Transitive verb	Intransitive verb
ግሥ ጋሽ (ሥደ) ግሥ	ረገ ግሥ

- (6) I learned hard so that I might be succes ful

auxiliary verb
ፋዝ ግሥ

ግሥ is Verb ሸርብ

በለቤት (ገባሪ)	balabete	subject	ግብጽኛ ክት
ድርጊት ሥመለውጥ (ተገባሪ)	dirghit	predicate	ፕሬዲኬት
አመልካች ግሥ	amelkach	indicative mood	ይንዲክረብ ሞድ
እዘ ግሥ ትርጥረ ግሥ	ezé ghis	imperative mood	ይምገራቱብ ሞድ
ጥርጥረ ግሥ	tiritire ghis	subjunctive mood	ትራንዚቲብ ሸርብ
ግሥጋሽ ግሥ	regghi	transitive verb	ይንትራዚቲብ ሸርብ
ረጊ ግሥ	ghize	intransitive verb	ታይም
ጊዜ	yilfe ghize	time	ፓስት ቱንስ
አልፈ ጊዜ	yilfe ghize	past tense	ንሬዜንት ቱንስ
ቅጽብ (ፍጥነት) ጊዜ	kithbe (fitne) ghize	present tense	ፈውቸር ቱንስ
ትንቢተ ጊዜ		future tense	
ለምሳሌ		Example	

ዝርዝር zizire	አልፈ ጊዜ Past tense ፓስት ቱንስ	ቅዕበ (ፍጥነት) ጊዜ present tens ፕሬዜንት-ቱንስ	ትንቢተ ጊዜ future tense ፈውቸር ቱንስ
particulars ፓርቲኩላርስ			
(1) ተራ ግሥ (ፍዝግስ ያስግል)	(አኔ) ተናግራ ene tenaghire I spok አይ አስፖክ	አኔ ተናግራ ene tenghire I speake አይ አስፒክ	አኔ እናገር ይሆናል ene enagh'er yhonal I shal speak አይክል አስፒክ
tera ghis			
simple	(አኔ) እየተናገርኩ ene eyetenagherku I was speaking አይወነ አስፒካግ	(አኔ) እየተናገርኩ ene eyetenagherku I am speaking አይ ኦም አስፒካግ	(አኔ) እናገር ዘንድ ene enagh'er zend I shal speaking አይክል አስፒካግ
(2) ግሥጋሽ ግሥ	ghesgash side ghis		
continuous ከንቲኒውስ			
(3) ረጊ ግሥ	regghi		
perfect	ፔርፌክት		

ል ም ም ደ ግ ሥ ፤

(ሀ) ተከታዩ ዓረፍተ ነገሮች ከቅፅበ ጊዜ ወደ እልፈ ጊዜ አሥፈላጊ ሆኖ ሢገኝ ነጠላው ቀጥሮ ወደ ብዙ ቀጥሮ ይለወጥ ።

- (1) ለጥቂት ጊዜ ተጋድማ በቢያው ተኛች ፤
- (2) ወፊቱ ጐጆዋን ሠርታ ልጆችዋን ትመግባለች ፤
- (3) ልጁ የሚያነበውን እንዲገባው አሥተማረችው ፤
- (4) ሠላምታ ሠጥቶ አለቀው ለምን ይሆን ?
- (5) ጥቂት ሠምቶ ቀሪውን አፈሠሠው ፤
- (6) እሥዋ የምትለውን እሥዋ ደገጠችው ፤

(ለ) ከሚከተለው አረፍተ ምክንያት ሥህተቱ ምን ይሆን ?

- (1) የፀሐይ አበቦች ጭለማን አይወዱም ፤
- (3) ለጥቂት ጊዜ ሰውዬው ባልጋ ሣለ ዶሮይቱ በገለባ እንቁላል ወልዳ እርሥዎ፤
- (4) መልካም ምሣ ከበላን በኋላ ፈረሥ መጥቶ እንደገና ተቀመጥን ፤

(መ) የሚከተሉትን ሥውር አረፍተ ነገሮች ወደ ቅን አረፍተ ምክንያቶች ይለወጥ፤

• የተናቅህ ሥእል አለህን አለው። እሁም ሢመልስ ሩምን ማለትህ ነው የተናገርከውን አውቀኸዋልን ? ከኔ በስተቀር የሥዕል ትርኢት የለኝም። ቢለው ብዙ ገንዘብ ለሥዕል አልከፈልንም ነበር ? አለው ይሁን እንጂ ለአእምሮ ማነጫ ከጥንት የበለጠ መምህር ይገኛልን ? ቢለው አዎን እርግጥ ነው ሣምባ ካደረ አጥንት ይሆንብሃል አለው።

(ሠ) በሚከተለው አረፍተ ነገር ጥቅመግሥ ምን ዓይነት አሣብ እንደሚከተል እንዴትሥ እንደሚመሠረቱና መልሦ ለሳየት ምሳሌ በመሥጠት ይገለጽ።

- (1) ገሥጋሽ ግሥ ወይም ተሻጋሪ ግሥ ምን ማለት ነው ፤
- ረጊ ግሥ ምን ማለት ነው ? እንዲሁም ፍዝ ግሥ ምን ማለት ነው ፤
- (2) የሚከተሉትን የግሥ ክፍል ጊዜ ጥቅምና ሁኔታቸው ይገለጽ።

(ሀ) እልፈ (ለ) ቅፅበ (መ) ትንቢተ ጊዜ በመለየት ግሥ በጊዜ መመደቡን ይብራራ፤
 (3) የሚከተሉትን የግሥ አካሄድ አዎንታና አሉታ እዘ ግሥ በመለየት ይገለጽ፤
 ነው አይዳለሁም አሉ የላትም አለኝ ነሽ አይደለሽም ልሥራ ሥራ ይበላ ፤

ፍዘግሥ (ተውግክ ግሥ)
Adverb

ወቅተ ፍዘግሥ
Adverb of time

ረገ (ምድብ)
Definite

አምና
ትላንትና yesterday
አሁን now
ሁዋላ then
ዛሬ today
ነገ tomorrow
ዘወትር
ዘንድሮ
ከርሞ

ገስጋሽ (ልቅ)
Indefinite

ወዲያው
ማለዳ
አንዳንድ
አልፎ አልፎ
እስከ
ዘግይቶ
ሁዋላ
Soon
early
since
late
after
Imedatly
presently
ago

ትግነ ፍዘግሥ
A. of place

እዚህ her
እዚያ ther
ወዲህ
ወዲያ
ውስጥ in
ውጪ out
ላይ overe
ታች down
ቅርብ near
ርቅ far
ሽቅብ above
ቁልቁል
አግድም
ገለልታ
ጠለልታ

አሀዘ ፍዘግሥ
Quantitative adverb

ረገ (ምድብ)
Definite

አንዴ once
ሁለቱ twice
ዳግም again
እጅግ
ጭራሽ
ፍጹም
መቅድም
መጀመሪያ
አምብዛም
firstly

ገስጋሽ (ልቅ)
Indefinite

አንዳንዴ
አልፎ አልፎ
※
some time
often
never
always
rarly
mostly
occasionally

ግብረ ፍዘግሥ A. of maner	ምጥነ ፍዘግሥ A. of degree	ምክንያተ ፍዘግሥ A. of reason	አዎ. አሉታ ፍዘግሥ Adverb of Aff. & negative	ሁኔታዊ ፍዘግሥ A. of Condition
ማለፊያ መልካም ፍጡን (ፍጥን) ፍጥነት ጥጥር እንዲሁ ሆኖም ※ well fast hard So some how	ብዙ very እጅግ much ጥቂት little እምብዛም ገሚስ half ብቻ about እንዲሁ only እንደ So as	ሥለዚህ እንደ ... በዚህ ... እነሆ ※ there fore so hence consequently	እሺ (እሺታ) ይሁን አዎን ሆኖም ※ እምቢ እም ቢታ አይሆ ንም አይቻልም ምናልባት ※ yes, alright no, byall me- an not, pro- bably note athole	ብቻ only አሁኑኑ just ከቶ even ዳግም allso, tooዝግዝግታ really ተስታ surly ገለልታ ችከላ ፍጥን

ፍዘግሥ (ተውሳክ ግሥ)

ፍዘግሥ ማለት ፍዝ ድርጊት ወይም ጥገድርጊት ነው ፤ ሞያውም በጥገኛነት እየተሳበ ልዩ ጌጥ ሆኖ ተግባር ሞያን የሚያስተባብር ረዳት ነው ፤ በውነቱ ፍዘ ግሥና ቅጽል (ገላጭ) ሞያቸውና ሥልታቸው ተቀራራቢ ሆኖ ሢገኝ የአሳሪነት ሀይል የተመጠነበት ነው ለምሳሌ ።

ይህ እጅግ ጥሩ የሆነ ልጅ አማርኛ [ይማራል] ግን ዘወትር ጠንክሮም [ይሠራል]

[የመጠን ፣ የጊዜ ፣ የግብር ፍዘግሥ] ሢሆን

በዚህ ምሳሌ ተገልጾ እንደሚታየው (እጅግ ዘወትር ጠንክሮም) የተሠኘው ፍዘግሥ ከመሀል ገብቶ ከገለጸ በኋላ በበለመብተኛው [ይማራል ይሠራል ፣] ግሥ ሞያዎች ታሳቢ ወይም ተገላጭ እንደሆኑ ታይቷል ከዚህ ሌላ ምሳሌ እየሠጡ አንካሳ ወላሳ በማይሆን ሥራት ማሥጠናት የመምህር ውዴታዊ ፈቃድ ሆኖ ይገኛል ከዚህ ቀጥለን ፍዘግሥ ሞያ እንመልከት ።

ፍዘግሥ ሞያ ።

ፍዘግሥ ሞያ አንደየጾታ ስሜትና ቊጥር የሚከተል አወምቶ የማያሥር ረዳትና ምርኩዝ ወይም ጥግ ፈላጊ ነው ፤ ከዚህም ፍዘግሥ ሞያ ሁለት አይነት ይገኛል ፤ አንደኛው ምድብ ፍዘግሥ ሲሆን ሁለተኛው ጥገኛ ፍዘግሥ ሆኖ ይገኛል ።

ከዚህ ቀጥለን የምድባቸውን ሞያ እንመልከት ለምሳሌ

ምድብ ፍዘግሥ ፤

ንጥል ቊጥር (ነጠላ)				ብዝ ቊጥር	
ሠርቹ-ቹ ብዬ	ሠርተህ-ህ ብለህ	ሠርቶ-ቶ ብሎ	ሠርታ-ታ ብላ	ሠርተው-ው ብለው	ሠርተን-ን ብለን

እነሆ በአረፍት ነገር ገብቶ በሞያ ሢውል እንዲህ ይሆናል አልሞትኩም ብዬ አልሞሽም ፤ እኩሉ ጥሬ ነው እኩሉ ሢበስል ፤ የበሰለው ያራል ጥሬ ሢያማስል እንሆ እንዲህ ሢሆን ከዚህ ቀጥሎ ጥገኛ ፍዘ ግሥ እንመልከት ።

ጥገኛ ፍዘግሥ ፤

ጥገኛ ፍዘግሥ ጾታና ብዛት የለውም ከፍዘግሥ ጥቂት ፈዘዝ ያለ መጥኖ ያሳውቃል እንጂ የአሳሪነት ሞያ የለውም የመሥተፃምር ጥገኛ ሆኖ ይገኛል ። ለምሳሌ ፤

እየሠራህና እየበላህ

እሠራርንና አበላልን

ግለጽ እነሆ በአረፍተ ነገር

ገብቶ ከበለመብቱ ግሥ ጋር ስሜትን የሚያጣፍጥ ሢሆን በደጋፊነት የገባው እየሠራህ እየበላህ የሚለው ፍዘግሥ ሢሆን [እሠራርን አበላልን] የሚለው ጥገኛ ፍዘግሥ ተብሎ የመሠየም ምክንያት አሥከተለ ።

The adverb

An adverb is a word that modifies the meaning of a verb, Adjective, or others e. g. Here is the example.

The very good boy learn Amharic, but he works often hard

Adverb of degree, time, manner, etc.

ፍዝግሥ fizeghis Adverb አድቦርብ

1 ወቅተ ፍዝግሥ	wekte Fizeghis	Adverb of time	አድቦርብ ዎፍ ታይም
2 ትግነ	Thighine fize ghis	adverb of place	አድቦርብ ዎፍ ፕሌሥ
3 አሀዘ	ahaze fizeghis	quantitative adv.	ኩአንቲቲቲቲብ አድብ
4 ግብረ	ghibre fizeghis	adverb of manner (state)	ርብ አድቦርብ ዎፍ ማነር (እሥቲት)
5 መጠነ	metene fizeghis	adverb of degree	አድቦርብ ዎፍ ዴግሪ
6 ምክንያተ	mikinyate fizegh	adverb of Reason	አድቦርብ ዎፍ ሪዝን
7 እምነታዊና አሉታዊ	Aonጽawina Alulawi f. gh.	Adverb of affirmative & negative	አድቦርብ ዎፍ አፌር
8 ሁኔታዊ	HunetaWi fizegh	Ad. of Condition	ማቲብ ኤንድ ኔጋቲብ አድቦርብ ዎፍ ኮንዲሽን

ለምሳሌ

Example

ወቅተ ፍዝግሥ	Wekte fize ghis	Adverb of time	አድቦርብ ዎፍ ታይም
<u>ረጊ (ምድብ) ጊዜ</u>	Reghi (midib) ghis	<u>Definitive time</u>	<u>ዴፊኒቲብ ታይም</u>
አምና	amina		
ትላንት	Tilant	yesterday	ዩሥቲርዴይ
አሁን	abune	now	ናው
ኋላ	Huwala	then	ዜን
ዛሬ	zare	today	ቱዴይ
ነገ	neghe	tomorrow	ቱሞሮ
ዘወትር	zeotire		
ዘንድሮ	zen-tiro		
ክርም	kermo		

<u>ግሥጋሽ ጊዜ</u>	<u>Ghesgash ghize</u>	<u>Indefinitive time</u>	<u>ይንደፈረቲብ ታይም</u>
ወዳው	wodau	Soon	ሁን
ማለዳ	maleda	Early	ኸርሊ.
አንዳንድ	andande		
አልፎ አልፎ	Alfo alfo		
አሥከ	Eske	Since	ሂንሥ
ዘግይቶ	Zeghiyto	Late	ሌት
ፍጥነት	Fitneth	Imediatly	ይሚዲይትሊ.
ቅጽበት	Kisbeth	Presently	ፕሬዜንትሊ.
ፊት	Fit	Befor	ቢፎር
ኋላ	Huala	After	አፍተር
በስተኋላ	bestehuala		

<u>ትግዝ ፍዘግሥ</u>	<u>Tighine fizeghis</u>	<u>Adverb of place</u>	<u>አድቤርብ ምፍ ፕሌሥ</u>
እዚህ ወዲህ	Ezih, wadeh	Her	ሂር
እዚያ ወዲያ	Ezihia, wadia	There	ዜር
ውስጥ	Whist	In	ኢን
ውጪ	Wochi	Out	አውት
ላይ	Lay	Over	ዎቤር
ታች	Tachi	Down	ዳውን
ቅርብ	Kirb	Near	ኒር
አሩቅ	Iruk	Far	ፋር
ሽቅብ	Shikib	Above	አባብ
ቱልቱል	Kulkul	Benith	ቢኒዝ
አግድም	Aghidem		
ገለልታ	Ghelelta		

አሀዘ ፍዘግሥ Ahaze fizeghis quantitative adverb ከአንቲቲብ አድቤርብ

<u>ረጊ አሀዘ ፍዘግሥ</u>	<u>Ahaze fizeghis</u>	<u>Definitive quantity adverb</u>	<u>ደፈረቲብ ከአንቲቲ አድቤርብ</u>
አንድ	Ande	Once	ዋንሥ
ሁለቱ	Hulate	Tuaice	ቱአይስ
ዳግም	Daghim	Again	ኤጊን
እጅግ	Idgyg		
ቅሬሽ	Cherash	Nil	ኒል
መጀመሪያ	Medemeria	Firstly	ፈርስትሊ.
እምብዛም	Embezame		

<u>ገሥጋሽ አሀዘ</u> <u>ፍዝግሥ</u>	<u>Ghesgash ahze-</u> <u>fizeghis</u>	<u>Indefinitive quan-</u> <u>tity adverb</u>	<u>ይንዴፈኒቲብ ኩአን</u> <u>ቲቲ አድባርብ</u>
አንዳንድ	Andande	Some time	ወም ታይም
አልፎ አልፎ	Alfoalfo	Often	ዎፍን
ከቶም	Ketom	Never	ኔበር
ሁለዜ	Hulaze	Allways	አልዌይሥ
አብዛኛው		Rarly	ሬርሊ
		Mostly	ሞሥትሊ
		Occasionally	አኬቨራ

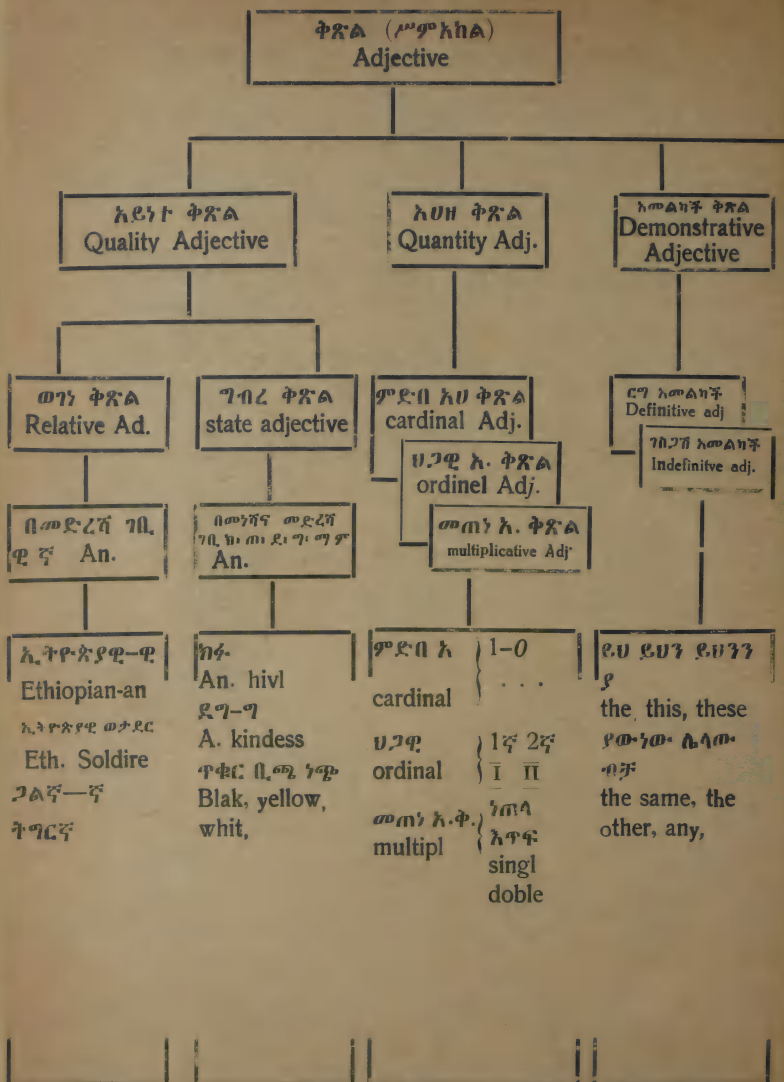
<u>ግብረ ፍዝግሥ</u>	<u>Ghibre Fizeghis</u>	<u>Advrb of Manner (state)</u>	<u>አድባርብ ዎፍ</u> <u>ማንር (ስቲት)</u>
ማለፊያ	Malfia	well	ዌል
መልካም	Melkme		
ፍጡን (ፍጥን)	Fifun	Fast	ፋሥት
ፍጥነት	Fifneth		
ጥጥር	Ttetir	Hard	ሐርድ
እንዲሁ	Rndehu	So	ዎ
ሆኖም	Honome	Some how	ሆም ሀው

<u>ምጥን ፍዝግሥ</u>	<u>Metene fizeghis</u>	<u>Adverb of degree</u>	<u>አድባርብ አፍ ዴግሪ</u>
ብዙ	Bezu	Very	ቪሪ
እጅግ	Edggg	Mach	ማች
ጥቂት	Tikith	Little	ሊትል
እምብዛም	Embezame	About	አባውት
ገሚሥ	Ghemise	Half	ሀፍ
ብቻ	Bichia	Only	ዎንሊ
እንዲሁ	Endihu	So	ዎ
እንደ	Ende	as	አዝ

<u>ምክንያተ ፍዝ</u> <u>ግሥ</u>	<u>Mekenyate Fizeghis</u>	<u>Adverb of Reason</u>	<u>አድባርብ አፍ</u> <u>ሪዝን</u>
ስለዚህ	Silezih	Therefore	ዘር ፎር
እንደ	Ende	So	ዎ
በዚህ	Bezih	Hence	ዘንስ
እነሆ	Eneho	Consequently	ኮንሴኩዊንትሊ

አዎንታዊ አሉታ	Aontawina Alutaw Figzeghis	A. of Affirmative and Negative	አድቤርብ ዎፍ አፈር ማቲክ ኤንድ ኒጋቲብ
እሺ	Eshi	Yes	ዩስ
ይሁን	Ehune	Alright	አልፈይት
አዎን	Aon		
ሆኖም	Hnom		
፡፡	፡፡	፡፡	፡፡
አምቢ አዘታ	Embei	No	ኖ
አይሆንም	Ayhonime	By all mean	ባይ አል ሚን
አይቻልም	Aychialim	Not	ኖት
ምናልባት	Minalbat	Probably	ፕሮባብል
		Note athol	ኖት አትሆል

ሁኔታዊ ፍዘግሥ	Hunetawi fize ghis	Adverb of condision	አድቤርብ ዎፍ ኮንዲሽን
ብቻ	Bichia	Only	ዎንሊ
አሁኑኑ	Abununu	Just	ጀሥት
ከቶ	Keto	Even	
ዳግም	Daghim	Allso, too	አልዎ, ቱ
ዝግ	Zeg	Really	
ዝግታ	Zighita	Surly	
ቀሥታ	Kesta		
ገለልታ	Ghelelta		
ችከላ	Chikola		

ከፍፍለ (ጅልጅለ) ቅጽል
Distributive Adj.

ጥቅመ ቅጽል
possessive Adj.

መጠይቅ ቅጽል
Interrogative ad.

ግንዛቤ ቅጽል
Reflexive or Enphezai-
zing Adjective

በከፍፍለ እያንዳንዱ
ምጡን ምክናዊ
Very small
each , either ,
neither

የኔ my
የንተ your
የሠ his
የሷ her
ያ its
የኛ our
የርሃ your
ያንቱ "
የነሠ their
የሁሉ

ማን who ?
ማንን whom
ማንኛው what
ምን which
ዩቱ
ዩትኛው

እራሄ
እራሥ
እራሡ
በገዛእጄ
my self
your self
It self

ቅዕል (ገላጭ)

ቅዕል ማለት ገላጭ ወይም ሥምአከል ነው፤ ስለዚህ ቅዕል (ገላጭ) የሚ በዛ የሚለወጥ በሥም በዓይነት፤ በሁኔታ ገላጭ እየሆነ ያገለግላል፤ ለምሳሌ

(1) ዓይነት ቅዕል አረንጓዴ ቢጫ ቀይ ጥቁር ነጭ ሰው መንጋ ተዋህሥያን

(2) ግሉዝ ቅዕል $\left\{ \begin{array}{l} \text{ሁኔታዊ} \\ \text{ግብረ} \\ \text{ባህሌ} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{ቅዕል} \\ \text{ቅዕል} \end{array} \right\}$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{ተኝቶ ተነሥቶ ተዘርግቶ አንክም ጉብጠ} \\ \text{አድብቶ ቀጥኖ ከሥቶ ከብዶ ቀሎ አጥሮ} \\ \text{ረዝሞ ዘግይቶ ፈጥኖ} \end{array} \right\}$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{ክፉ ደግ ንቁ ብልህ ሠነፍ ፍዝ ንቅ ቸር} \\ \text{ንፍግ ክፍ ሥንፍ ድንዝ ፈዚዝ ንድ ብርድ} \\ \text{ጭብጥ ልቅ ሞት ዝግይት ዝግጂት ድር} \\ \text{ጅት ልምምድ ልምምጥ} \end{array} \right\}$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{ኑአሪ ሠንባች ሟች} \end{array} \right\}$

(3) መጠነ ቅዕል $\left\{ \begin{array}{l} \text{አንድ ብዙ ጥቂት ትልቅ ረጅም አጭር ቀጭን ወፍራም} \\ \text{ቅጥን ውፍር እጥር ርዝም ቅል ክብድ} \end{array} \right\}$

(4) ጥቅመ ቅዕል የኔ መጽሐፍ አርጅቷል

(5) ምዘነ ቅዕል እያንዳንዱ ተወዳዳሪ ዋጋውን ያገኛል

(6) ወደረ ቅዕል የተሻሉ ልጃገረዶች በአውቀት ጉዳና ይገኛሉ

እነሆ ቅዕል (ገላጭ) አእማደ ሥልት ይደረድራል እንጂ የአሣሪነት ችሎታ አይኖረውም ለምሳሌ «አንድ ንቁ ረጅም ቀጭን አረንጓዴ ክፉ እባብ በመንገድ ላይ አድብቶ ሢጠበቅ አየሁት» እነሆ በዚህ መግለጫ እንደተገለጸው መጠንን ሞያን ሁኔታን ደረደረ እንጂ አልተገታም ።

(2) አንድ እባብ ንቁ እባብ ረጅም እባብ ቀጭን እታብ አረንጓዴ እባብ ክፉ እባብ አድቢ እባብ እየተሠኘ ሞያውን ሣይገታ ፍዝ ሆኖ ሥሜትን እያወማ እንደ ቀጠለ ተረድተናል ።

(3) «እባብ። ለሚለው ሥሄበ ሥም (አንድ) ብሎ ቁጥሩን ንቁ ክፉ ብሎ ጠባዩን ረጅም ቀጭን ብሎ መጠኑን አረንጓዴ ብሎ አይነቱን (አድብቶ) ብሎ ሁኔታውን እንደገለጸ ተመልክተናል፤ ሌላውም በዚህ አይነት ይፈጸማል።

(4) ቅዕል ሥለ ሥም ተወክሎ በሚሠራበት ጊዜ እንደሚከተለው ያሥረዳል።

ለምሳሌ ኑአሪ... እግዚአብሔር ፍጥረት... እኛና ሞያችን ወላጅ... አባት ብዙ... ሀዘብ ሠማያዊ ፈጣሪና መልክተኛው ተወላጅ... ልጅ ተማሪ ሠሪ ግዙፍ... ምድርና ሠማይ ምድራዊ ተፈጣሪ (ሥሪት) ቸር... ጠባቂ ሆኖ ይገኛል

ቅዕል አገባብ ።

ቅዕል አገባብ ከድርጊት በፊት ወይም ከአድራጊና ግሥ በፊት ወይም እድራጊው ከቅዕልና ግሥ መሀል ገቢ ሆኖ በታውን ይይዛል ለምሳሌ አሮጌ መኪናዬ ተሸጠ ፤ ቀጭን እባብ አየሁ እነሆ አሮጌ ቀጭን ቅዕል ሢሆን መኪና እባብ እንደባለቤት አድራጊ (ተሸጠ አየሁ) ረጊ ግሥ መሆኑን ተመልከተነዋል ።

The adjective

An adjective is a word that qualifies a noun; or it adds to its meaning, but limits its application, e. g. Here the example.

- (1) The black ink; The new hat; a brave army; an Ethiopian soldier

Adjective of quality አይነት ቅዕል

- (2) The one book is new, my book is old;

Adjective of quantity
መጠን ቅዕል

Possessive adjective
ጥቅመ ቅዕል

- (3) Each one of the two boys gained a prize. Every one of the

Distributive adjective ክፍፋለ (ድልድለ) ቅዕል

boys has done his work.

- (4) The more beautiful girls on the way of knowledge

Comparative adjective ወደረ ቅዕል

Kind of adjective

(A) is used befor a consonant, e.g. A boy, a table

(An) is used befor a vowel (a, e, h, l, o, u, y,) eg. an orange

(A, an) is used for express a compliment of the verb, eg. He is a teacher

(The) is used befor nouns ro abstracts, eg. The orange, the boy

(is) must be used after pronoun or abstracts, eg. Life is real, butter is made from cream; chair is made from wood; john is here.

ቅፅል Kisil is an adjective አድጄክቲብ

አይነተ ቅፅል	Ainete kital	Quality adjective	ኩአሊቲ አድጄክቲብ
አሀዘ ቅፅል	Ahaze kital	Quantity adjective	ኩአንቲቲ አድጄክቲብ
ምልክታ ቅፅል	Milketakital	Quantitatively demonstrative adjective	ደምንምንግሬቲብ አድጄክቲብ
ጠፍላጭ (ድልድብቅፅል)	kiffile kital	Distributive adjective	ዲሥንግሬቡቲብ አድጄክቲብ
ጥቅመቅፅል	Tkme kital	Possessive adjective	ፖዜሢብ አድጄክቲብ
መጠይቅቅፅል	meteyke kital	Interogative adjective	ይንቲፎሬቲብ አድጄክቲብ
ግንዛቤቅፅል	Ghinizibe kital	Reflexive or Enphezaizing	adj. ሪፍሌክቲብ ዎር ኤንፊዛይዛንግ አድ
ምሳሌ	Example		ኤግዛምፕል
ወገን ቅፅል	Wagane kital	Relative adj.	ሬሌቲብ አድጄክቲብ
ኢትዮጵያዊ-ዊ	Ethiopiaawi-wi	Ethiopian-an	ኢትዮጵኢን-አን
አማርኛ	Amarigna-gna	An amharie	አን-አማሪክ
ኢትዮጵያዊ ጦታደር	Ethiopiowi watader	Ethiopian soldier	ኢትዮጵኢን ሦልጆር
ግብረ ቅፅል	Ghibre kital	State of adjective	ሥቲትዎፍ አድጄክቲብ
ክፉ	Kiffu	An hive	አን-ሂብል
ደግ	Deg	A kindness	ኤ ከይንድኔሥሥ
ጠማማ	Temama		
ምቀኛ	Mikegna		
ቆንጆ ሙሥንት	Kounjo, moosth	Beutiful, agly	ቢጡቲፉል አግሊ
ነጭ	Nech	White	ዋይት
ቢማ	Bichia	Yello	ዩሉ
ኑአሪ ሠንበቶ ሙአቶ	Nuar, senbaché, moach		

<u>ቅፅል አሀዝ</u>	<u>Kitil Ahaze is a</u>	<u>Quantity Adjective</u>	
<u>ምግሌ</u>	<u>misale</u>	<u>Example</u>	<u>ከአንተ አድራሻው</u>
<u>ምድብ አሀዝ ቅ.</u>	<u>midibe ahaze kitil</u>	<u>Cardinal adjective</u>	<u>አግዛምጥል</u>
<u>ከ 1,2,3,4,5,6,7,8,9,0</u>	<u>Ké and yske mena from 1 up to zirro (1-0 nuber)</u>		<u>ከርዲናል አድራሻው</u>
<u>ሀጋዊ አሀዝ ቅፅል 1ኛ. 2ኛ.</u>	<u>Higawe ahaze 1</u>	<u>Ordinal Adjective 1°, 2°</u>	<u>ናፎም ዋን እጥ ቱ ዚሮ</u>
<u>ቀዳማይ ዳግማይ</u>		<u>first second etc.</u>	<u>መርዲናል አድራሻው</u>
<u>መጠነ አሀዝ</u>	<u>metene ahaze</u>	<u>multiplicative adjective</u>	<u>መልቲፕሊኬቲብ አድራሻ</u>
<u>ነጠላ</u>	<u>nettela</u>	<u>Singl</u>	<u>ሢንግል</u>
<u>እጥፋ</u>	<u>Ethif</u>	<u>Doble</u>	<u>ዳብል</u>
<u>እሩብ</u>	<u>Erub</u>	<u>Quarter etc.</u>	<u>ኩአርተር</u>
<u>ምልክታ ቅፅል</u>	<u>milketa kitil is a</u>	<u>Demonstrative adjective</u>	<u>ዴሞንስትሬቲብ አድራሻው</u>
<u>ምግሌ</u>	<u>misale</u>	<u>Example</u>	<u>አግዛምጥል</u>
<u>ርግ አመልከቻ</u>	<u>Righe amelcach</u>	<u>Definitive adjective</u>	<u>ዴፊኒቲብ አድራሻው</u>
<u>ይህ</u>	<u>Eh</u>	<u>The</u>	<u>ዘ</u>
<u>ይህን</u>	<u>Ehen</u>	<u>This</u>	<u>ዚህ</u>
<u>ይህንን</u>	<u>Ehenin</u>	<u>These</u>	<u>ዚዝ</u>
<u>ያ</u>	<u>ya</u>	<u>That</u>	<u>ዛት</u>
<u>እነዚህ</u>	<u>Enezihe</u>	<u>Those</u>	<u>ዚህ</u>
<u>ያው</u>	<u>yaw</u>	<u>Same</u>	<u>ሀይም</u>
<u>ያውኑ</u>	<u>yauneu</u>	<u>The same</u>	<u>ዘሀይም</u>
<u>ሌላው</u>	<u>Lelau</u>	<u>The other</u>	<u>ዘአዘር</u>

<u>ገሥጋሽ አመልካች</u>	<u>gesgash amelcach</u>	<u>Indefinitive adjective</u>	<u>ይገደፈኑት</u>	<u>አድጄካቲብ</u>
ማጎኛውም	manegnau	another	አናዘር	
አንዱ ብቻ	andu bichia	any one	ኤጌ ሞን	
ያኛው	yagnau	such	ማች	
ሌላ	lela	same other	ዛም እዘር	
ሌላው	lelau	the other	ዘ አዘር	
		a, an etc.	ኤ አን	
(7) <u>ድልድለ ቅፅል</u>	<u>Dilidile kitil</u>	<u>Distributive adjective</u>	<u>ዲሥትረቡቲብ</u>	
ብዙ	bizu	very	ቤፊ	
ጥቂት	tikith	small	ሥሞል	
እያንዳንዱ	eyandandu	each	ኢች	
ምጡን	mitune	either	ኤይዘር	
ምሁን	mizune	neither	ኔይዘር	
(8) <u>ጥቅመ ቅፅል</u>	<u>Tkme kitil</u>	<u>Possessive adjective</u>	<u>ፓዚሚብ አድጄካቲብ</u>	
የኔ (የ)	yene	my	ማይ	
ያንተ	yante	your	ዮር	
የሁኑ	yesu	his	ሂዝ	
የሷ	yesua	her	ኸር	
ያ (ያ)	ya	its	ኢትሥ	
የኛ	yegna	our	አውር	
የርህ	yerso	your	ዩር	
ያንቱ	yantu	thir	ዘይር	
የሁኑ	yenesu			
የሁሉ	yehulu			

(9) መጠይቅ ቅፅል	meteyke kitil	Interogative adjective	ይገብረዎትህ አድጄክቲብ
ማን ?	man	who ?	ሁ
ማንን ?	manen	Whom ?	ሁም
ማንኛው ?	manegnau	what ?	ሁጭት
ምን ?	min	which ?	ሁጭቶ
ይቱ ?	yetu		
ይተኛው ?	yetegnau		
(10) ግንዝበ ቅፅል	ghinzibe kitil	Reflective or Enphezaizing adj	ሪፍሌክቲቭ አር ኤንፌዛይዝ
ን-ንን (እራሳን)	nh' nen (Erasien)		ዚንግ አድጄክቲብ
እራሳይ	Erasie	myself	ማይ ሳይልፍ
እራሱህ	Erasih	yourself	ዮርሳይልፍ
እራሱሞ	Eraswa	herself	ኸርሳይልፍ
እራሱን	Erasachine	ourselves	አውር ሳይልብም
እራሱን እራሳችንን እራሳችንን እራሳችንን	Erasu	itself	ይትሳይልፍ
	Beghezaydge		
	Beghezaydgyu		
	Beghezaydgwa		

ልምምድ ቅፅል ።

ከዚህ ቀጥሎ የሚገኙት ቅፅሎች በአረፍተ ነገር ተመሳሳዩን በምርጫ መልሥ እንደሚመሠረት ምሳሌ በመስጠት ይገለፅ ።

(1) ከነዚህ ለትርጉም ተቃራኒ የሚሆኑትን ቅፅል ይፃፍ

(ሀ) አስፈሪ ፤ (ለ) ቸር ፤ (መ) ቀጭን (ሠ) አሮጌ ፤ (ረ) እድፍ ፤

(ሸ) ልስልስ (ቀ) ፈሪ (በ) ሀብታም (ተ) መሀይም ወይም ፡ ፈልሳሪ ኑአሪ ብዙ ግዙፍ ፍጥረት ሠማያዊ ፡ ወላጅ ቸር ተፈጣሪ ተማሪ ሠሪ ጭምት

2 እነዚህ ቅጽሎች ተመሳሳይ የማይለወጡ ሥለሆኑ በአረፍተ ነገር

እየገቡ ይገለጹ ፡

ጥቂትና ትንሽ ፡ ድንገትና ቅፅበት ፤ ከፍታና ታላቅ ፤ ኩራትና ጀግና ፤ ዘለፋና ሥድብ ፤ ሠብቅና ቅጥፈት ፤ እውነትና ፤ እምነት ፤ እውቀትና ብልህነት ፤ ጎሣና ወገን ፤ ክፉና ተንኮላ ኑአሪና ሠንባች ።

3 ከነዚህ ጥቅመ ቅፅል ምን ዓይነት ተደራራቢ (ተቃራኒ) እንደሚከተለው ሁኔታ ይገለፅ ።

(ሀ) ይህ ተገቢ ቆንጆ ጌጥ ነው ቀደም ብሎ ከታየው ዓይነት ልዩ ውብ ነበረ ።

(ለ) ለጥናት ጥቂት ምቹ ጊዜ ነበረኝ ሆኖም አንዳንዱ ተወዳዳሪ አሥጊ ነበረ ውድድሩ የተሻለ እውቀት እንዲገባይ ፈጥኖ ያተጋ ነበር ።

(መ) ጨዋታው ውብ ሆኖ ሣለ ባሥተናጋጆች ብዛት ውድቅ ሆነ ከዚህም ሌላ ወጥ ቤት ሥለበዙ ወጡ ተበላሽ ፡ ቀደም ብሎ አስተናባሪዎች ሢበዙ ድግሥ መበላሸቱን አልታሰበም ነበረ ታዲያሥ ለዚህ ለውጥ ምን መከተል ይገባ ነበር ።

4 ለጥቆ የሚገኙት ቅፅሎች በየምዳቢያቸው ተለይቶ ምሳሌ በመሥጠት

ልምምድ ይፈፀም ።

አረንጓዴ ፡ ተኝቶ ከሥቶ ክፉ ፍዝ ድርጅት ረጅም የኔ ፡ አርጅቶ ፡ እያንዳንዱ የተሻሉ ኢትዮጵያዊ አንድ ሁለተኛ ዳግማይ ነጠላ ፡ ይህ ማንኛውም ፡ ሌላው እጥፍ ፡ ብዙ የኔ ብቻ የግሌ ያንተ ማን የት እረስህ ።

መሥተዋድድ Preposition

ለ—

To, for

በ— በወዲህ

at, by, in about after

በማዶ

into against beside,

በታች

up, upon, beyond, between

ው— ወደ ወደፊት

Since, till

ወደ ላይ እስከ

ከ— ከዚያ በሁ አላ From. after, before between

ከዚያ በፊት with, within, among, that, them

የ—

Of

ያ—

without

መሥተዋድድ (አግባብ)

መሥተዋድድ ሥረ መንሥኤው ግእዝ ክፍል ሲሆን በአማርኛ ሞያው «አግባብ ወይም አዋጃጅ» ነው። አገልግሎቱም በስም በስመ ምትክ በመነሻ (መቅድም) በመሐል በመፍረሻ ለምሳሌ በነዚህ = [ለ ፡ በ ፡ ከ ፡ ወ ፡ የ ፡]፣ የፊደሎች መሪነት የመጠነትና የመለወጥ ዕድል ሳይሸረው የሚያዋህድ የሚያግባብ ልክ እንደጩው የሚመስል ነው። በውነቱ በመሥተዋድድ ያልተቀመመ ሥነ ጽሑፍ ፍት (ማመርያ የሌለው) ሆኖ ይበተናል።

ስለዚህ መሥተዋድድ ለሥነ ጽሑፍ ልዩ ጌጡ ስለሚሆን ከመመሪያው ለምሳሌ

[ለ] ፊደል ሞያው ለምልክታ መሥተዋድድ ገብ ሆኖ [ማን ምን ይት እንዴት]

በተሠኘው ጥያቄ እያጀበ እንሆ ለማን ለምን ለዩት ለእንዴት ብሎ ሥጦታን ምክንያትን ሥሪትን አጉልቶ ይገልጻል።

[በ] ፊደል ሞያው ለተገባሮ (ለተሠራ) መነሻ በመሆን ያድራጉት የሁኔታ በመጠይቀ መልክ፣ [ማን ምን ይት እንዴት] የሚሠኘውን ጥያቄ እያሥከተለ መቅድም ሆኖ ለምሳሌ በማን በምን በዩት በእንዴት ብሎ፣ [ጊዜን ድርጊቱን ቦታውን ወይም አቅጣጫን ሁኔታን] ያስረዳል።

[ከ] ፊደል ሞያው ለመነሻ ለግሥግሣ ለአጫፋሪ ለባለቤት ለተገባር መነሻ በመሆን [ማን ምን ይት እንዴት] የተባለውን መንሥኤ ጥያቄን እያጀበ ከማን ከምን ፡ ከይት ከእንዴት ብሎ [ጭፍራን ሥሪትን ሁኔታን] ይነግራል ።

[ወ] ፊደል ሞያው ለግሥግሣ መነሻ ሆኖ የ [ጀ] ፊደል በማሥከተል ወዲያ ወዲህ ወደ በሚል [ግሥግሣን መለሳን (መልሥን) ርቀትን] ያስረዳል ።

[የ] ፊደል ሞያው ለጥቅመ ባለቤትነትን [ማን ምን ይት] የተሠኘውን መንሥኤ ምልክታን እያሥከተለ የማን የምን የይት ብሎ [ጥቅምን ከሀደትን በታን] ይገልጻል ።

The preposition

A preposition is a word which is used with a noun or pronoun to show its relation to some other word in the sentence. Examples.

I help (to) him; I put my book (on) the table; I put the book (in) my bag; she is (at) home now, we learn it (by) our heart, I shall do it (with) pleasure, I have been there (since) 1958.

መሥተዋድድ   mestewadid   preposition   ፕሮፖዝሽን

ለ	lé	To, For
በ- በወዲህ	Bh	at by in about ከት ባይ ኢን አባውት after, into አፍተር ኢንቱ against, beside አገንስት ቢ.ሣይ.ድ. up' upon bey ond አፕ አፕኦን ቢ.ዮንድ between ቢትዊን
እ- እሥከ	E	Since, ካረንሥ Till ቲል
ወ- ወደፊት		
ከ- ከዚያ በኋላ	Kh	From, after; before, ፎርም አፍተር ቢፎር between, with, Withim ቢትዊን ዊክ ዊዝሂም among, that then አማንግ ዛት ቢን
የ- የኔ	gh	of; without
ያ	ya	አፍ ዊዝአውት

ልምምድ መሥተዋድድ ።

ከሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ጉዳይ መሥተዋድድ ሥህተት እየተሞላ ይለይ ።

- (1) ... ፈጸሙት ታላቅ ሞያ ልባዊ ምሥራች አቀርባለሁ ፤
- (2) ... አየር መሥመር ቃል ይመጣል ፤
- (3) ጭፍራዬ ... አ. አበባ ... አየር ተጉዞ መጣ ።
- (4) እሁ ሊቀ መንበር ሆኖ ... እንደራሄነት እንዲሠራ ተመርጦ ነበር ።
- (5) ይህ .. ማን መጽሐፍ ነበረ ... ምድር ወድቆ ይገኝ ነበረ ፤
በርሳይን ሥትወሥድ ... ሥኦት ላይ አይቻለሁ ... ምን ይርሃ እኔ
አለየሁም ፤ ከጣልክበት ፈልግ ቢለው መልስ ሂሳብ ሆኖ ሆኖ ለመሆን
... ሠው ጋር መዋል ያሥረልላህ ነበር ፤ አለ ።
- (6) ደብዳቤ ... ሌላ አገር ... መርከብ ተጉዞ ይመጣል ።
- (7) እነሁ ወደው ... ቅፅበት ጉዞ ቀጠሉና ... ሥኦት ... ሁዋላ ይረሡ ።
- (8) ... እምነት ሀይል እውነትና እውቀት አለም ላይ ሳትጠፋ አትቀርም
ይህም መግለጫ የተሠጠው ... አ. አ. ሊቃውንት ጉባኤ ነበረ ።
- (9) የነዚህ ልዩነት ይገለጽ ፤ (ሀ) ... መውሰድ ... መንጠቅ (ለ) ሠው
ለመሆን ... ሠው ጋር መዋል (መ) ... ብረት እንደሚሳል እንዲ
ሁም ሠው ... ሠው ይሳላል (ሠ) ዳገሥ አደረ ... ማግሥቱም 40
ምእራፍ ... ውድድር አለፈ ወዳድ ሳይርፍ ትግል ገጥሞ ስሸነፈ
ይደንቃል አይደንቅም (ረ) ... ጦር አደባባይ ሙዋችና ቆሳይ ፤ ድል
አድራጊም ዋጋቸው ያገኛሉ ፤ እንዲሁም ሂሳብን የገባ ሂሳብን ያወ
ጣል የሚለው ታሪክ ይወርሳሉ ።
(ሸ) ... ዚህ አለም ኖረን ምድር እሥክንገባ ፤ ... ሀሳብ በሥራም
ምነው ብንግባባ ።

ፍጥረት ታሪክ ።

- (10) ፍጥረት ታሪክ ... ሠሥት መልክ ተይዞ ይታያል ፤ ይህም ...
ሥሥት ክፍል መደምደምያዊ ሜት እጅግ የላቀች መሆንዋን ሳንረሳ
አንደኛ መገልገያ ሁለተኛ አገልጋይ ፤ ሥሥተኛ ተገልጋይ ወይም ...
ሌላም ትረካ መልክ ሂሳብ ሀብተ ተፈጥሮ ወንድተፈጥሮ ፤ ሜት ፍጥ
ረት ተብሎ ይተረካል ።
እነዚህም በንኡሥ ጥናት ሂሳብ መገልገያ (ሀብት) ሥሥት ጠባይ
አለው ፤ አገልጋይ (ወንድ) በሥሥት ጣም ፤ እንዲሁም ፤ ሜትም በሥሥት
ምድብ ትገኛለች ፤ ይህም ሂሳብ (ሀ) መገልገያ (ሀብት) ግብርና ፤ ንግድ
መጉዋጉዋዝ ሂሳብ ።

(ለ) አገልጋይ (ወንድ) ፤ ጣዝማው ፤ ንቡ ፤ ሠማይቅርቡ ነው ።

(መ) ተገልጋይ (ሜት) ፤ አናት ለምኔ ፤ ትሁንባባ ፤ ይሥማ አገር ነች ።

መስተጻምር
Conjunction

ሀብረ (ወደረ) መስተጻምር
Co-Coordination Conjunction

ጥገኛ መስተጻምር
Subordinating clause

ጭፍፍ መስተጻምር
Adversative Conjunction

ሠ. ና. ም. (እኛ)
and, butthen, but,
however, then.
yet, both, still,
but, yet,

ምርጫዊ መስተጻምር
Alternative Conjunction

ያ or
ያኛው that
ወይም than
ይልቅ else
ሌላከ or else

ፍርሠ (አፍፍብዊ)
መስተጻምር አሉታ
negative conjunction

ግን or
ዳፋግን nor
በሆንም
ሆኖም
ምንም

ገዢ መስተጻምር
Relative conjunction

ታዲያ
ስለዚህ
ከሆነማ
በዚህ የተነሳ
there for
hence
for that
reason acc-
ordingly

እየ-እየበላ
እያ-እያሠራ
እንደ
እከ
ሥለ
የሚ...
የም...
የ. ከ. በ. ና.
አሥ-አሥተኝ
ቶአል

መስተፃምር (ቃለ ዝምድ)

መስተፃምር ማለት ቃለ ዝምድ ይወኛል፤ አገልግሎቱም ሥመምትክ ሥምና ሥምን ቃላትና ቃላትን ቃላትና ሥም ጥገኛና ጥገኛ ግሥን በመሀል ትቶ በመነሻና መድረሻ እያዘመደ የሚገታ ነው። ሞያውም በሥሥት ተከፍሎ በአምሥት ገኢ ሥም ድብ ሆኖ የመብዛትና የመለወጥ ሁኔታ ሳይሸረው የአዛማጅነቱን ሞያ ይፈጽማል ለምሳሌ ።

ለሁኔታዊ መስተፃምር (አዛማጅ) በጥገኛነት (እየ እያ አ. አሥ ሥ ሜ ሣ እን)

ገቢ ሆኖ እንዲህ ይፈጸማል ።

እየተነሣና እያወረ ፤ አሥነሥቶና ሢያወማ ፤ እንደሠና እንደነዚህ ለመሣሰሉት ገቢ ሆኖ ያጣምራል ።

ለምክንያት መስተፃምር (ሥለ. በ. ከ) ሥለዚህና ሥለዚህ ለመሣሰሉት የገቢውን ምክንያት ይገልጻል ።

ለወጡና ቃላት ዝምድና [ና፣ ም] አበበና ተፈሪ ዘውዱም ፤ ደሥታና ሀዘን መስራም እነዚህ ለሚመዛሥሉት ዝምድና ገቢ ሆኖ ያገለግላል ።

The conjunction

A conjunction is a word that joins word or sentences together
Here is some example :-

I Was there, [but] I did not spoK, [If] you come she will see you,
[When] you came to A. Ababa, cte,

ረገ (ገፂ) መስተፃምርIllative conjunctionኢሌቲብ ከንጃክሽን

ሥለዚህ

Therefore

ዘርፎር

ከሆነማ

Hence

ሄንሥ

በዚህ የተነሣ

Forthat

ፎር ዛት

በዚህ ምክንያት

reason

ሪዝን

ታዲያ

accordingly

አኮርዲንግሊ.

ሁኔታዊ (ጥገ) መስተፃምርSubordinating clauseሣበርዲኔቲንግ ክላውስ

እየ- (እየበላ)

እያ- (እያወራ)

እንደ- (እንደነዚህ)

እከ—

ሥለ—

የሚ—

የም—

የ —

ከ —

በ

ና—

አ (አድብቶ)

አሥ (አሥተኝቶ)

<u>መሥተ-ፃፃር</u>		<u>Mestesarir</u>		<u>Conjunction</u>		<u>ከ ገ ጃ ገ ከ ሽ ገ</u>	
ሁብረ መሥተ-ፃፃር		Wodere mestesarir		Co-ordination conjunction		ከርዲኔሽን ከገጃክሽን	
ዳፍራዊ (ክበበ) መሥተ-ፃፃር		kibebi mestesorir		Adversative conjunction		ኦድቤርዋቲብ ከገጃገክሽን	
ለውጠ (ምርጫዊ) መሥተ-ፃፃር		Mirchiawi mestesorir		Alternative conjunction		ኦልቲርኔቲብ ከገጃገክሽን	
ኦፍራሽዊ መሥተ-ፃፃር		Afrashiaui mestesorir		Negative conjunction		ኔጋቲብ ከገጃገክሽን	
ረጊ (ገዢ) መሥተ-ፃፃር		Chechi mestesorir		Illative conjunction		ኢሌቲብ ከገጃገክሽን	
ጥገኛ (ሁኔታ) መሥተ-ፃፃር		Tighegna mestesorir		Subordinating clause		ዛበርዲኔቲንግ ከላውሥ	
<u>ለምሳሌ</u>		<u>Example</u>		<u>Adversative conjunction</u>		<u>ኦድቤርዋቲብ ከገጃገክሽን</u>	
ህ. ና. ም.	Ce. na. n̄hi.	and, but, butthen, yet		<u>Alternative conjunction</u>		<u>ኦገድ ባት ባትዚገ ዩት</u>	
ና. እና.	Na. Ena.	then, both, still, butyet.		<u>that</u>		<u>ኦልቲርኔቲብ ከገጃገክሽን</u>	
<u>ለውጠ (ምርጫዊ) መሥተ-ፃፃር mirchiowi mestesorir</u>		<u>Alternative conjunction</u>		<u>or</u>		<u>ዛት</u>	
የኛው	ya	vagnau		<u>else</u>		<u>ኦር</u>	
ወይም	woyem			<u>than, other wise</u>		<u>ኦልሥ</u>	
ሌላሥ	lelase			<u>orelse, either</u>		<u>ዛገ ፣ ኦዘርዋይሥ</u>	
ሌላው	lelau			<u>Negative conjunction</u>		<u>ኦር ኦልሥ ፣ ኦይዘር</u>	
<u>ኦፍራሽዊ መሥተ-ፃፃር Afrashia Wi mestesorir</u>		<u>or</u>		<u>ከጋቲብ ከገጃገክሽን</u>		<u>ኦር</u>	
ግገ	ghin			<u>nor</u>		<u>ኖር</u>	
ዳሩ ግገ	clapu ghin						
ቢሆገም	bhanim						
ሆኖም	honom						
ምገም	minim						

ቃለግን (አጋኖ)
Interjection !

ፎግፀ ግን
Tut. Tut !!

ፎጎቀ ግን
wonderful !

ፍጎፎጎግን (ፎቃ)
Alas !

ቅዝግን (ቅዝላ)
Pity !

ንቅፌ ግን
Hush !

ውፎግን
(ውፎግፍ ግን)
Bravo !

ፊንብተ ግን
farwell !

ወይ !
ቀይ !
ወይኔ !

ግሩም Ho /
ግሩግ goodness
ግሩግ my-
goodness
ፎባግል
ይፍንቀል

ምፊጎች Hal
ሀሀሀ! hal
አሀፍ
ይመር
ይሀመር
ይዳብር
አልል !

ወፍው what
a pity
አሂሄ
አሀሀ
ያዛዝኛል

ቆይ Her! her!
ቆይ ብቻ
ወፍላሀ
አሀቲ
አንተ የኖለን
ይቶ ይገባ
ይሀን !

ኅሽ !
አሀይ
የግድግህ
አንዲህ ነሙ
ወሀመሀው
ሀይ ! ሀይ !
Adio !
good by !

ይሀና ሁኑ !
ይሀና ቀል
በቸር ይግጠ
መን ይሀና
ሀንብቱ
Adio !
good by !

ቃለግን (ቃለ አጋኖ)

ቃለግን የማንኛውም የንግግር ክፍሎች ድጋፍ ሳይሻ በራሱ ሞያ ረገፉ የተፈጥሮ ሥሜት የሚያፈልቅ ነው፤ ከሌሎቹም የንግግር ክፍሎች ተዘምዶ የለውም ለምሳሌ እነዚህ (!!) (!!) ምልክት ኖሮት አቆልቁዋሉ ጥቅሥ ደሥታና ውደሳ፤ ሀዘንና ትከዛም ያወሳልናል፤ አሸቃቢው ጥቅሥ ነቀፋንና ጥላቻን ዘቻንም ይተኩሳል ለምሳሌ ።

(1) ግሩም ነው፤ በርቺ እንዳትረቺ፤ በርታ እንዳትረታ፤

(2) ቆይ ዬት ልትገባ እንተያያለን፤

The Interjection

The Interjection is used to express some sudden feeling, but does not enter in to the construction of the sentence.

The usual exclamation !

ቃለግን kaleghin Interjection ኢንቲርጂክን

<u>ለምሳሌ</u>		<u>Example</u>	
<u>ድምፀግን</u>	<u>Dimteghin</u>	<u>_____?</u>	<u>_____?</u>
ወይ!	woay	Tut ! Tut !	ት ት ት ት ት
ዋይ!	woayei		
ወይኔ !	woyne		
<u>ድንቀግን</u>	<u>Dinkeghin</u>	<u>Wonderful !</u>	<u>ወንደርፋል !</u>
ግሩም	ghiroom	Ho !	ሁ !
ጉድ	good	Greacious	ግሬሺየሥ
አዩ ጉድ	aye good	Goodness	ጉድ ኔሥሥ
ጉድ ጉድ	good good	my goodness	ማይ ጉድኔሥሥ
ይገርማል	yghermal		
ይደንቃል	ydenkol		
<u>ፍንድቀግን (ፍንድቃዊ ግን)</u>	<u>Findekeghin</u>	<u>Alas !</u>	<u>አላሥ</u>
ሀሀ ! ሀሀሀ ! !	HaHa hahaha		
ምሥራች	mssirach		
እሠይ	ysey		
ይመር	ymer		
ይሥመር	ysmier		
ያፋብር	yadabir		

ትክክግን (ትክክዊ ግን)

ወየው !

እህ !

እህህ !

አሄሂ !

ያሣዝናል !

ንቅፈግን (ሥላቀግን)

ቆይ /

ቆይብቻ !

ወየ-ልህ !

እሥቲ !

እንተያያለን !

ይት ትገባ ይሆን !

ውደሣግን

ጎሽ

እሠይ

ያሣድግህ

እንዲህ ነው

ወመወመው

ሆይ / ሆይ !

ሥንብተግን

ደህና ሁን

ደህና ዋል

ደህና ሠንብቱ

በቸር ይግጠመን

Tikezeghin

woyau

eh

ehih

ahehe

yasazinal

Zachiawigihin

coy

coybachia

Woyolih

esty

eniteyayalen

Woudesaghin

gosh

esey

yasadighih

endihneu

wosawosau

hoy ! hoy

Sinibite ghin

dehnahune

dehnawale

dehnasenbtu

becher ygtemen

pity /

what a pity !

Hush !

her | her |

Bravo !

bravo

alas, alas

Farwell !

adio !

good by !

ፒቲ

ዋት ኤፒቲ !

ሁሽ !ብራቦ !

ብራቦ

አላሥ አላሥ

ፋርዌል

አዲዮ !

ጉድ ባይ